

Glasilo Slovenskega čebelarskega društva v Ljubljani

Izhaja dvomesečno.

Številka 11-12

V Ljubljani 1. novembra 1943.

Letnik XLVI

Čebele trotovke

Rojec Vladislav — Ljubljana.

Ko sem zadnjič po daljšem premoru, skoraj bi rekel brez vsakega pravega namena, vzel v roke Jugovo knjigo „Praktični čebelar“, se mi je slučajno odprlo na strani 89. Stran sem površno preletel z očmi in se naposled spotaknil ob tehle stavkih: „Večkrat se primeri, da kaka čebelná družina izgubi matico... Včasih se poloti matičnih poslov v takem panju kaka čebela. Njene tovarišice ji začno podajati matično hrano in zaradi tega se sicer zakrnela spolovila vendarle toliko razvijejo, da začne leči jajčeca... Taka lažimatica, trotovka, se na zunaj nič ne loči od drugih čebel...“

Dasi ni trotavost delavk še do danes dokončno raziskana, smo si glede dveh točk tega vprašanja vendarle kolikor toliko na jasnem.

1. V osirotelem panju, ki je zašel na stranska pota tako zvanega trotovca, ne zalega nikdar samo ena čebela. Jajčeca, ki jih je čisto najti v veliki množini vsepovsod raztresena po satih, ter do tri, štiri, celo do deset nasutih v posameznih celicah, izvirajo vedno od več čebel.

2. Trotovke niso nikake protežiranke družine, temveč samovoljne vsiljenke, ki se pojavljajo v osirotelih panjih po neki fiziološki nujnosti zaradi nepravilne usmerjenosti in izrabe krmilnega soka.

Naj mi bo dovoljeno, da gornji trditvi podprem s primernimi dokazi ter tako ovržem napačno stališče, ki ga zastopa Jugova knjiga.

Znano je, da so čebele okrnele samice. Kot take se nam razodevajo po svojih spolovilih. Jajčnike torej imajo, vendar so ti nerazviti in tako nežni, da jih je s prostim očesom komaj mogoče opaziti. Pri matici je drugače. Jajčnika tvori obsežno gmoto in izpolnjujeta pretežni del zadkove notranjosti. Samo po sebi je umevno, da mora biti razlika tudi v številu jajčnih cevč in njihov delovanju. Dočim sestoji vsak jajčnik pri matici iz kakih 180 jajčnih cevč, jih najdemo pri čebelah le šest, največ dvajset na vsaki strani. Prava tvorba jajčec prične pri matici takoj, ko se izmota iz matičnika (če je matica prisiljena zaradi druge, pred njo izlezle tekmice ostati zaprta še nadalje v svoji rodni celici, tudi prej), pri čebeli pa so jajčne cevke vsaj ob normalnih okoliščinah mrtve in ne proizvajajo jajčec.

Dognano je, da izločuje posamezna jajčna cevka približno v trournih presledkih po eno jajčece. Dnevno lahko zaleže matica do 2000 celic, v dobi živahnega zaleganja, to je v maju, ko je družina na višku svojega razvoja, celo 3000. Če bi tisto majhno število jajčnikov delovalo pri trotovkah v enaki meri kakor pri matici, bi mogla izleči ena čebela na dan kvečemu 300 jajčec. Teh 300 jajčec ne bi zavzelo niti toliko prostora, da bi bil izpolnjen en kvadratni decimeter enostranske satove površine. Ker pa nasujejo trotovke skoraj v vsako celico po več jajčec, je treba računati s še manjšo zaleženo ploskvijo. Brez pretiravanja lahko rečemo, da ne bi ploskev prekoračila obsega enolirskega, odnosno dvolirskega bankovca. Navadno je seveda celokupna enodnevna zalega v trotovcih mnogo večja. To dokazuje, da se je moralo pri zaleganju udeleževati več čebel.

Marsikdo z mašo ugotovitvijo ne bo zadovoljen. Če smo že tako daleč, si bo mislil, je treba vsaj približno določiti, koliko trotovk je mogočih v vsakem trotovskem panju. Odgovor ni preprost, kajti njih število je odvisno od stopnje trotavosti, ki jo je družina dosegla. Število je včasih neverjetno visoko. V skrajnem primeru bi mogle biti celo prav vse čebele kakega osirotelega panja trotovke. Neredkokrat jih je toliko, da bi našli med petimi čebelami, ki bi jih na slepo sneli s sata, najmanj tri z delno razvitimi jajčniki.

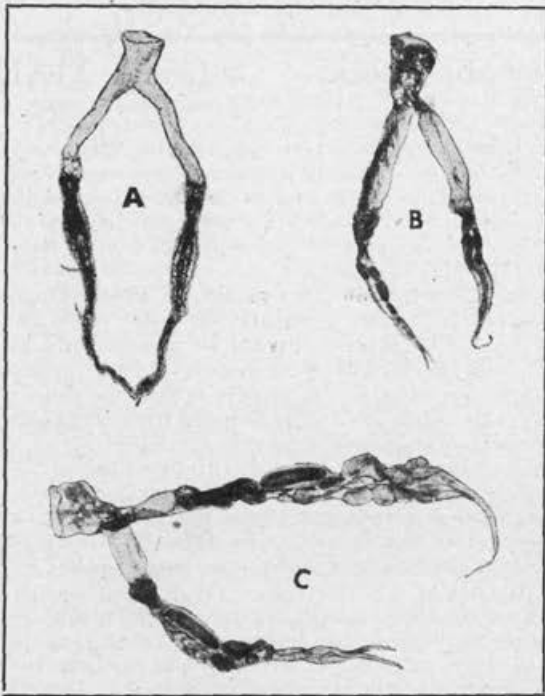
Dr. Leuenberger je tozadevno preiskal panj, ki je prišel ob matico nekako sredi aprila. Ker je bila uničena na prahi ali po kakj drugi nezgodi tudi izpodrejena matica, je bila družina v začetku maja brezupno prepuščena sama sebi. Sredi maja so se pojavila v panju jajčeca trotovk. Ko je prišel dr. Leuenberger v prvih dneh junija s svojimi raziskovanji, je našel v njem mnogo trotje zalege vseh mogočih razvojnih stopenj. Tudi matičniki so bili nastavljeni, in sicer po večini nad trotjimi celicami.

Raziskovalec je ujel nekaj čebel, jih usmrtil ter jim razparal zadke, da bi si ogledal njihove jajčnike. In glej! Takoj spočetka je naletel na čebelo, ki je imela dokaj dobro razvita spolovila. V petih cevkah je odkril jajčne osnove in med njimi prehranjevalne celice, kakršne so običajne le v cevkah polnovrednih samic (matic). Lahko si mislite, da je bil presenečen. Izmed nešteti čebel je izbral neko poljubno, pa

mu je srečno naključje privedlo pod prste ravno trotovko!

Preiskoval je dalje, a čim dalje je preiskoval, tem bolj se je stopnjevalo njegovo začudenje. Druga čebela je bila prav tako trotovka kakor prva. In potem še marsikatera. Kajpada je zasledil med preiskanimi tudi čebele z okrnimi, torej z normalnimi jajčniki, kakršne imajo sploh čebele, toda te so bile, kar je značilno, v manjšini.

Še bolj zanimiva so njegova kasnejša dognanja. Posebna preiskavanja so pokazala, da so bile trotovke zastopane prav med vsemi kategorijami čebel. Našel jih je med stražaricami in zidarkami, snažilkami in rednicami. Našel jih

Jajčniki: A) normalne čebele
B) čebele z začetnimi znaki trotavosti
C) zalegajoče trotovke.

(10 kratna povečava. Po dr. Leuenbergerju.)

je celo med onimi, ki so se vračale z bere in so jim lepele na golencih obnožinske grudice. Od 100 preiskanih čebel je bilo samo 30 normalnih. Panj je bil, če se hočem tako izraziti, sedemdesetprocentni trotovec.

Dr. Leuenberger zaključuje svoje poročilo takole: „V čebelji družini, ki je bila dalj časa brez matice, ne prihaja razmnoževalni nagon samo pri nekaterih maloštevilnih poedinkah neposredno do samostojnega izraza, temveč obvladuje tako rekoč vso družino; zalegajoče čebele tvorijo v njej pretežno večino.“

Leuenbergerjeva izkustva se ujemajo z navadbami prof. Buttel-Reepna, ki pravi, da se v družini z mnogimi mladnicami udejstvuje pri zaleganju čisto več kot tri četrtine vseh članic.

Ze to izredno visoko število zalegajočih čebel v enem samem panju izključuje domnevo, da bi mogle nastati trotovke po nekakem izboru in smotreni vzreji. Če so namreč v večini, ne morejo biti izvoljenke družine.

Teorijo, da so trotovke izbrane matice, ki so jih začele družice pitati z isto hrano, kakršno so poprej pokladale matici, in s tem povzročile v njihovih spolovilih zorenje jajčec, je postavil von Siebold v neki svoji razpravi, ki je izšla leta 1856. Po njem so jo prevzeli entomologi in čebelarji. Od tedaj je nekritično prehajala iz ene knjige v drugo in tako zašla tudi v slovenski najnovejši čebelarški priročnik, čeprav se ji je dr. Zander v svojem delu „Der Bau der Biene“, po katerem so prirejena poglavja „O telesu čebele in njenem življenju“, z največjo opreznostjo izognil.

Proti Sieboldovi teoriji je izrazil svoje pomisleke že Leuckart, dokaj odločno pa je proti njej nastopil Buttel-Reepen. Po njegovem mnenju se rekrutirajo trotovke predvsem iz vrst rednic, to je iz vrst 6 do 12 dni starih čebel, katerim je poverjena v panju oskrba najznejših ličink. Pri njih so goitne žleze v polnem razmahu, dočim so pri mlajših čebelah še nerazvite, pri starejših pa že okrnele. Zato morejo samo one proizvajati krmilni sok, ki je silno tečno in lahko prebavljivo hranivo z obilico beljakovin in tošč. Razen do dveh dni stare žrke so te poslastice deležni tudi matice in troti, zadnji seveda le toliko časa, dokler imajo pri družini kaj veljave.

Mnogo je takih znakov, iz katerih bi mogli sklepati, da vsebuje krmilni sok poleg drugih kemičnih sestavin še neko posebno snov, ki ima to čudežno svojstvo, da pospešuje razvoj spolovil, odnosno tvorbo rodnih stanic. Kakšna je ta snov, ne vemo, ker se je ni posrečilo še nikomur izločiti. Tudi tega ne vemo, ali je kaj v sorodstvu z znanimi hormoni, ki imajo odločujoč vpliv na mehaniko najbolj zapletenih življenjskih procesov. Kljub temu si upamo trditi, da eksistira, in če se spomnimo, da so žrke v matičnikih hranjene tja do svojega zabuhljenja tako rekoč s koncentriranim krmilnim sokom in se baš zavoljo tega, dasiravno izhajajo iz enakih jajčec kakor vse druge čebele, preobrazijo v popolne samice, smo si lahko svesti, da je naše stališče pravilno. Danes je v znanstvenih krogih na splošno sprejeta teza, da so oblikovni različki pri zadržanju živečih žuželkah posledica posebne hrane, s katero so bili krmljeni v dobi ličinke. Pri čebelah je to dovolj otipljivo dokazal znani vzrejevalec matice župnik Klein. Iz čebeljih celic je prenesel v matičnike žrke najrazličnejših starosti in prišel na ta način do čebel, ki jih je bilo mogoče opredeliti kot postopne prehodne oblike med normalno čebelo in normalno matico. Vedeti je namreč treba, da dobivajo čebelarje žrke od drugega dneva naprej vse bolj grobo klajo. Krmilnemu soku sta v čimdalje večjih odmerkih primešana med in obnožina. Žrka, ki je bila konec četrtega dneva prenešana v matičnik, je zajemala po tem takem dva dni iz težaške sklade, prva dva dni in zlasti zadnji dan pa je uživala finejšo, s skrivnostnimi kvasinami (fermenti) nasičeno hrano.

Vmesne oblike, kakršne je vzredil Klein pri čebelah, so v preprostih zadržgah kožokrilcev, kot n. pr. pri osah in čmrljih, kaj pogoste. Pri višje organiziranih zadržgah živečih žuželkah redno manjkajo, pač pa se lahko zgodi, da se pri teh poslednjih razcepi delavska kasta v nove različke. Posebno značilno je to pri mravljah. Pri nekaterih pasmah naletimo na silno velike in zelo majhne delavke, ki se ne ločijo

med sabo zgolj po zunanji in notranji obliki (morfološko), temveč tudi po svojem notranjem ustroju in po načinu udejstvovanja v družini. Pri drugih, da navedem primer, kakor pri znani atti, nastopajo poleg velikank in pritlikavk še vse mogoče prehodne oblike med obema skrajnostima. Velike delavke imajo v takem primeru posebno ime. Praviyo jim vojščaki, dasi niso njihovi posli vedno izrecno vojaškega značaja. Pri mravljah amaconkah so se ohranili samo vojščaki, pri izvestnih zajedalno živečih mravljah, samo najmanjše delavke. Če odpadejo še te, dobimo družine, ki sestojijo izključno le iz popolnih samcev in samic. Ta dvoličnost (dimorfizem) pa je tu sekundaren pojav.

Proučevalci mravelj si dolgo časa niso bili na jasnem, kako se porajajo pri mravljah razni tipi delavk. Mnogi so zatrjevali, da so določeni že v dednih osnovah. Danes vemo, da igra tudi tukaj hrana ličink najvažnejšo vlogo. Kakor pri čebelah, tako so najbrž tudi pri mravljah delavke v vseh možnih odtenkih zgolj spremembe trofogenega³ porekla. To je tem bolj verjetno, ker se je v novjšem času posrečilo laboratorijsko vzgojiti vmesne oblike med vojščaki in delavkami celo pri takih pasmah, ki jih kot prosto živeče sploh nimajo. Pri termitih ne bo dosti drugače. To dokazuje Götschev umetno izsiljeni čeljustni nazut iz vrste anoplotermes, ki ga hrani kot edinstveni primer na svetu breslavski biološki institut. Ta vrsta termitov je namreč ena izmed onih redkih, ki vojščakov v naravi ne proizvaja, niti navadnih, niti nosatih. V splošnem vlada pri termitih večja mnogoličnost kakor pri mravljah. Poleg ženskih različkov nastopajo tu še moški delavski razredi.

Vrnimo se zopet k čebelar! Rekli smo, da nastajajo trotočke iz rednic. Kako in zakaj? Dvoje vprašanj, na kateri je treba odgovoriti! Odgovorili pa bomo nekoliko drugače, kakor je to storil von Siebold.

Ako vzamemo kakemu panju matico in preprečimo izpodreditev nove, začne odprta zalega v njem vidno pojemati. Šesti dan po našem prvem posegu v delokrog družine poveznejo čebele nad poslednjimi žrkami voščene pokrovce. Družina se kljub temu množi. Mladice se polegajo v istem redu in razmerju, v kakršnem jih je matica pred tremi tedni spočela. Ščasoma nabreknejo mladice goltne žleze. Krmilni sok jim sili v usta, toda nikjer ni zanj pravih odjemalcev. Ni ne žrk, niti matic! Edino troti se še smučejo in dobrikajo okrog njih. Prejmejo ga v izobilju, a konzum je vendarle premajhen, da bi kril produkcijo, ki iz dneva v dan narašča. Kam z njim? Da bi ga izbljuvale v celice ter konservirale kakor med in obnožino, bi ne bilo umestno. Saj ni take konsistence, da bi ostal dalje časa užiten. Kam torej z njim?... Preprosta zadeva! Če imaš že nekaj v ustih, kar je bilo sicer namenjeno drugim, s tabo živečim bitjem, pa tega ne moreš razpečati, ker takih bitij kratko in malo v gnezdu ni, poženi vse skupaj po lastnem grlu! Rečeno, storjeno! Vprašanje je odstranjeno z dnevnega reda!

Krmilni sok pa ima čudežno moč. Čudežno more vplivati zlasti na mlada bitja. Odstavljene rednice začutijo naenkrat v svojih zadkih skrivnostno snovanje neznane sile. V njih se bude atavistični⁴ nagoni. Pradavnina stega proti njim svoje roke, pradavnina ukazuje... In že vidimo to ali ono čebelo, kako potisne svoj za-

dek v skrbno očiščeno celico, pa natrosi vanjo nekaj jajčec, ki so se stvorila v njihovih jajčnikih po nepojmljivem posredovanju zaužitega krmilnega soka.

V podobnem položaju se znajdejo rednice tudi ob prisotnosti matice, ako zaleganje iz kateregakoli vzroka mahoma preneha. Vsak čebelar dobro ve, da se to redno dogaja v družinah pred rojenjem. Kaj je vzrok tej nenadni polenitvi matice, ni točno dognano. Razne teorije so več ali manj prosta ugibanja. Še najbolj verjetna bo menda razlaga, da je prekinitev z zaleganjem posledica izčrpanosti matice, ki se je tik pred tem gnala kakor nora za vsako prazno celico. Organizem ji je — tebi nič, meni nič — odpovedal pokorščino, in sedaj mora, češčeš nočeš, počivati.

Njeno ponašanje poruši v panju ravnotežje med pokrito in nepokrito zalego. Prve je čim dalje več, druge čim dalje manj. In zalega dozoreva. Na vseh koncih in krajih kobacajo iz celic mladice. Toda zanje ni pravega dela. Leni posedajo na satih, omrtvičene prisedajo na bradi. Če se jim približaš, se niti ne zganejo. Ko jim nabreknejo goltne žleze, jim ni dana možnost, da bi se znebile krmilnega soka. Ker ne morejo njegove proizvodnje samovoljno ustaviti, so primorane, da ga porabijo zase.

Kje se najlepše očituje vpliv te samogoltnosti, že vemo. Torej lancetno iglo v roke! Oglejmo si njihove jajčnike! Strmite? Saj to so trotočke — trotočke, ki se prav nič ne razlikujejo od zalegajočih delavk v brezmatičnih družinah!

Leta 1926. je Tjunin presenetil čebelarski svet s trditvijo, da je v izrojencih 40 do 60 % trotočih čebel. Članek je izšel v znameniti angleški čebelarski reviji „Bee World“ in sprožil niz nadaljnjih raziskavanj. Njegova rojakinja Perepelova je kasneje ugotovila, da se porajajo čebele z razvitimi jajčniki v slehernem panju, kadar ni v njem pravilnega razmerja med pokrito in nepokrito zalego. Prof. Koževnikov je imenoval take čebele anatomske trotočke — anatomske zato, ker so samo po svojem konstitucionalnem ustroju trotočke, ne pa tudi po svojem udejstvovanju. One druge, na katere običajno mislimo, kadar govorimo o trotočosti, one, ki ležejo, pa je za razliko od prvih nazval fiziološke trotočke. Slovensko bi jim lahko rekli prikrite in očitne trotočke. Posebne razlike seveda ni med njimi. Vsaka anatomsko trotočka se lahko v hipu sprevrže v fiziološko, čim se začuti brezmatično.*

Roji, katerih najvažnejša naloga je ohranitev pokolenja, imajo, če hočemo razširiti svoja dosedanja izvajanja, vendarle tudi nekaj zveze s spolnostjo. Primerjava rojilnega razpoloženja s pojavostjo više organiziranih živali ni po tem takem zgolj puhel utrinek prebujne fantazije zanesenjaških prirodoslovcev. Kakor pri sesalcih, pticah, ribah itd., tako nastaja tudi v spolnih žlezah čebelje družine, če jo zajamemo kot organsko celoto, napetost, ki sili k sprostitvi. Rojenje je ventil za to sprostitve, roji so plod spolno dozorelega organizma.

„Gerstung v novi obleki!“ boste dejali. Da! Stari, tolikanj napadani Gerstung s svojo teo-

* Gl. tudi SČ I. 1931, str. 111 „Nove ugotovitve o čebelah trotočkah“ (po dr. S. Grozdaniću). Ur.

rijo o krmilnem soku kot urejevalcu življenjskih pojavov in odnošajev v čebelji zajednici, je imel tu in tam tudi kaj prav!

Op. ured.

¹ Fiziologija = slov. nauk o lastnostih in delovanju rastlinskih organov (korenin, stebel ali debel, listov, cvetov), zlasti kako se rastline hranijo, kako dihaajo, rastejo, se gibljejo in razplodjujejo.

² Entomologija = slov. nauk o žuželkah (hroščih, metuljih, kozokrilih, med katere spada tudi čebela), pajkih i. dr.; entomolog = poznavalec žuželk.

³ Sprememba trofogenega porekla = slov. enačica, nastala pod vplivom življenjskih pogojev vnanjega sveta (miljeja).

⁴ Atavizem. Prirojene dedne lastnosti prenašajo človeški, živalski in rastlinski organizmi na svoje potomstvo, in sicer vse lastnosti. Lahko se pa pripeti, da se posamezna ali več lastnosti navidezno „izgubi“. Kasneje, včasih šele čez dolgo vrsto rodov, pa se izginala lastnost nepričakovano zopet pojavi, a to večinoma le v posameznih primerkih. Ta pojav imenuje veda atavizem. Dasi je deden, izgine ponavadi že v prvem nadaljnjem pokolenju — zopet za dolgo vrsto rodov. Naj navedem samo en primer atavizma! Osel je imel v pradednini pasaste noge kakor zebra. Pasove je sčasoma izgubil. Na zelo, zelo redke čase se navzlic temu pripeti, da se rodi kak dolgouhec s pasastimi nogami. Atavizem!

Zavarovanje čebel proti zimskemu mrazu

Po H. Freudensteinu — Fr. L.

Znameniti nemški čebelarški praktik in strokovni pisatelj H. Freudenstein je podal v svoji sloviti knjigi „Lehrbuch der Bienenzucht“, ki je še danes prav dobra učiteljica čebelarjem, pod gorenjim naslovom nekaj dobrih navodil za zavarovanje čebel zoper zimski mraz. Marsikaj se je v 30 letih, ko je knjiga izšla, pri nas že spremenilo ali se sploh ni uvajalo. Poglavje pa se mi zdi le poučno, ne samo za razmere v pisateljevem kraju, ampak tudi drugod. Navajam jih v približnem posnetku zlasti mlajšim čebelarjem v razmišljanje.

Čebele imajo v svoji strnjenoosti in v stavbi satja že naravno varstvo proti mrazu. V našem podnebju pa to zavarovanje ni zadostno. Na planem bi sploh nobena družina ne prestala zime. Zato si je žival že prvotno v neudomačenem stanju iskala dupel v drevesih, votlin v skalovju in lukenj v zemlji. Ko pa je prevzel človek čebele v svoje varstvo kot druge domače živali, jim je preskrbel tudi drugo potrebno umetno zaščito v raznovrstnih panjih. Vsa ta čebelja stanovanja pa so še vedno pomanjkljiva. To je razvidno iz tega, ker nastaja na stenah panjev vlaga, zaradi te pa se pojavljajo plesnobe glivice, ki uničujejo satje. Uporabljali so že prav čudovita sredstva, da bi odpravili to zlo. Omenjam samo nauk o prezračevanju panjev pozimi in o uporabi apna, ki naj vsrkava vlago v panju. Glede prezračevanja naj zastavim samo vprašanje: komu se zdi vendar potrebno skrbeti za prezračevanje poleti, ko je v panju pet do desetkrat toliko čebel, ki s svojimi telesi žrelo naravnost zamaše? Odgovor: nikomur. Kar naenkrat pa naj bi bilo prezračevanje pozimi tako neobhodno potrebno,

ko je vendar žrelo popolnoma odprto, čebele pa obdaja od vseh strani debela plast zraka. Vemo pač, da zračenje panj nekoliko suši, a videli bomo kmalu, če je in zakaj naj bi bilo to dobro.

O šarjenju z vrečicami ni da bi govoril, ker je to le umetničenje.

Kar pa je res potrebno, ni treba tako daleč iskati. O tem nas lahko vsak kmet pouči. Pogledmo vendar, kaj ukrene kmet, če se mu hlevna vrata pozimi potijo in mu vlaga v nekaj letih vrat ne uniči. Odene jih s slamo ali s cunjami. Kadar se mu začne v sobi „potiti“ stena, pravi, da gre mraz noter in steno hitro obije z deskami ali s čim drugim. To je popolnoma pravilno in modro. O perilu vemo, da izgubi vlago, če je na gorkem in suhem zraku. Ako pozimi odpremo okno, vidimo, kako uhaaja ven z vodnimi hlapi nasičen zrak. Če prinesemo v zakurjeno sobo kak mrzel predmet, n. pr. steklenico, se takoj orosi, ker so se vodni hlapovi iz gorkega zraka na njej shladili in se spremenili v roso in združili v kapljice. Iz tega izvajamo naravni zakon: Gorak zrak sprejema vlago, če se pa zrak ohladi, oddaja vlago zopet v obliki manjših ali večjih delcev.

Čebele proizvajajo v panju s svojimi telesi toploto, ki se nabira okrog njih gruč. Ta gorkejša zračna plast lahko sprejme večjo množino vodnih hlapov, ki se tvorijo pri dihanju čebel. Če pride ta gorkejša zračna plast na mrzle stene, mrzlo satje ali do drugih mrzlejših zračnih plasti, se tvorijo usedline v obliki rose in ta rosa je v zavarovanem in še vedno nekoliko gorkem ozračju prvi pogoj za rast plesnobihih glivic. Za njih uspevanje je potrebna le še hrana. Ta se pa nahaja v vosku in v satju ter v obnožini v satju. Tako satje splesni in ga morajo čebele zgristi.

A kako se obvarujemo te škode? Iz prednjega je to čisto jasno. Tako, da stene panjev in satje ni mrzlo in da ni v panju mrzlih zračnih plasti.

Glede mrzlih sten velja to, da morajo biti panji dobro odeti. Najboljši za paženje je mah. Ta se tudi povsodi lahko dobi. Ni treba, da bi bil preko mere suh. Tak kot smo ga pripravili v gorkem letnem času, je popolnoma dober. Važno je, da ga denemo tudi pod panje vsaj za dlan debelo plast.

Tudi prednjo stran panjev zavarujemo s kakim primerno zadelavino, tako da se mrzli zrak ne dotika naravnost prednjih končnic.

Veljati mora pravilo: Dokler se nabira v kakem panju vlaga in začne zavoljo tega satovje plesniti, je panj premrzli in ga je treba močnejše in topleje zavarovati. Tja, kjer se nahaja vlaga, sila mraz.

Pa še o mrzlem satovju in mrzlih zračnih plasteh v panju.

Čebele nimajo tolikšne lastne toplote kot sesalci ali ptiči. Zato tudi ne morejo ogrevati prevelikega prostora. Zaradi tega je treba pri zazimljenju prostor zmanjšati in odvzeti jeseni vse nezasedene sate. Velikost stanovanja mora biti tedaj prilagojena moči družine.*

* Tu so mišljeni gotovo panji s prečnimi sati. Pri podolžnem satju bi izpolnili prazen prostor s kakim slabim prevođnikom. — Opomba poročevalca.

Mrzli so nadalje vsi sati, kjer še ni bilo zalege. Zato ne smemo puščati takega satja čebelam v zimskem gnezdu.

Mrzle zračne plasti! S tem prihajam na zelo razširjeno, a debelo čebelarstvo napako. Mislim namreč pri vrhu panja izdolbena žrela. Te so napravili v mnenju, da bi čebelam olajšali izlet v naravo na trebljenje ob količkah ugodnem vremenu. Če smo oskrbeli čebelam zdravo hrano za zimo, jim niso prav nič potrebni zimski trebilni izleti in meni je najljubše, če moje čebele ne pridejo od jeseni do pomladi nikdar na brado, ker se jih pri takih „izletih“ ze'lo mnogo pogubi.*

In — mrzli zrak je težji od gorkega, o čemer se lahko vsak prepriča, če zleze v zakurjeni sobi pod strop: gorki zrak se dviga navzgor, mrzli pada k tlom. Če je tedaj napravljeno žrelo visoko zgoraj, tedaj se napolni panj do višine žrela z mrzlim zrakom, v njem pa se tvori vlaga. Zato je v takih panjih satje prav do žrela plesnivo, v kolikor ga ne zasedajo čebele in s svojimi telesi segrevajo. Žrelo naj bo tedaj ob podnici, kar je za čebele ugodnejše tudi z ozirom na lažje snajenje panju, odstranjevanje odpadkov, črvov, zapredkov in razne glazni, ki si napravljajo gnezda na dnu panja v drobirju.

Naj še enkrat določno ugotovim osnovna pravila načina prezimovanja svojih čebel:

1. Iztoči v avgustu med.

2. Nakrmi čebele meseca septembra s sladkorno vodo (1 kg : 0,6 l), dokler ni napolnjen zadnji nezasedeni sat vsaj do polovice.

3. Zavaruj svoje čebele od vseh strani tako gorko z mahom ali lesno volno, da ne bo nastajala v panjih mokrota.

4. Ne zazimuj slabičev.

5. Zoži čebelam bivališče na oni prostor, ki ga jeseni zasedejo in ga bodo pozimi lahko segrevale.

6. Žrelo naj bo ob podnici.

Če ima družina v redu matico, če je dovolj močna in prezimuje na dobrem satju, se ni bati, da bi ne prebila zime zdrava in močna, razen če ne nastopijo kake nepredvidene nesreče.

Poznojesenska opravila pri čebelah

Fr. L.

Ko usahnejo v naravi zadnji viri kakršne koli baže, nastane v čebelnjaki mir. Le kak izredno sončen, miren in gorak dan še izvabi čebele na plano. Prepogosti izleti v pozni jeseni, ko žival nima več kaj iskati v naravi, pa so čebelam bolj v škodo kot v korist. Saj se že pripravljajo na zimski počitek, zato jih izjemni gorki dnevi le motijo in slepijo pri naravnem poteku njih življenja. Kaj rado se zgodi, da jih nenadno nastali mrzli dnevi zalotijo nepripravljene in marsikatera živalca otrpne osamljena na zapuščenih stranskih satih. Pogoste motnje v njih miru, zlasti izleti v naravo, zahtevajo tudi obilnejšo porabo hrane, ki jo bodo tako zelo rabile v mrzlih zimskih dneh

in v zgodnji pomladi, ko se pojavi v panjih nova zalega.

Ker vsaka motnja pri počitku čebelam zelo škoduje, mora tudi čebelar paziti, da odstrani vse, kar bi utegnilo povzročiti v čebelnjaku ali njegovi okolici nemir. Navadno na vse to premalo pazimo. Tako pustimo na primer prav radi v čebelnjaku razmetano ali nezaprtlo prazno satje, voščine ali drugo navlako. S tem privabimo zlasti na jesen v čebelnjak miši, za njimi pa mačke, katerih ples miroljubnim čebelam prav gotovo ni všeč. Tudi paz na navadne kranjčice, bodisi otavico, mah ali listje, ni dobro shranjevati v čebelnjaku, dokler ne pritisne pravi zimski mraz. Pri tem bodi omenjeno, da je po izkušnjah za paženje še najboljši suh mah. V predčasno pripravljeni in v čebelnjaku shranjeni zadelavini si kaj rade posteljejo miši ali celo podgane, ki jih je pozneje težko pregnati, čeprav smo jim pred zazimljenjem čebel razdrli ležišča in jih začasno pregnali.

Z nastopajočo slano nastajajo v ozračju večkrat zelo spremenljive toplotne razmere. Zjutraj vse belo od slane in prav mrzlo, čez dan pa se ob sončnih in mirnih dneh ozračje prav dobro ogreje, da privablja toplota čebele iz panjev. Panji v čebelnjakih, katerih pročelja so obrnjena proti jugozahodu, se ob sončnih žarkih tako segrejejo, da silijo čebele tudi po nepotrebnem iz njih. Zato so vrata ali primerna zaslonjala iz slame, bičja, koruznih stebel ali starih plaht prav potrebna ne le v zimskem času kot zaščita proti vetru in prepihu, zasneženju ter mrazu, ampak tudi pred soncem, da branijo nepotrebno in prekomerno segrevanje panjev, kar čebele samo moti v zimskem počitku. Vmesni zrak med panji in zaslonjalom brani panje pred preveliko razliko v toploti. Zaslonjala odstranimo le ob prav gorkih dneh, ko začno čebele letati izza njih iz zasenčenih panjev. V mrzlih nočeh, ko pada slana, pa so ta zaslonjala prav tako močna bramba pred prehitrim ohlajevanjem panjev.

Stari čebelarji so za tako zasenčevanje mnogo bolj skrbeli kot pazimo danes. Res je, da se pri modernih panjih z dvojnimi prednjimi stenami in morebitnim vmesnim materialom to manj pozna, a v škodo tudi tem panjem ne bo, ker radi dobe razpoke ob prehitro menjajoči se spremembi toplote. Ponoči začno večkrat pihati mrzle sape panjem naravnost v žrela, kar prav gotovo škoduje živalim, ker nastane v panjih tudi kolikor toliko prepaha. Kdor pa ima kranjčice, je najbolje, da se ravna natančno po navadah starih čebelarjev. Kot bosopetec sem imel doma nalogo, da sem po očetovem navodilu to delal. Ko sem opazil, da so čebele začele letati izza zaslanjalnih desk, sem šel deske odstraniti, zvečer sem jih pa zopet prisolil k panjem. Bilo je že tako urejeno, da je imela vsaka vodoravna vrsta kranjčev svojo desko in stebri čebelnjaka kljukaste vijake — „petelinčke“ — za pritrditev. Ko se je oče vrnil zvečer z dela, je bilo med prvimi vprašanji, če sem „zaprl“ čebele. Ne vem, da bi bil kdaj to pozabil, ker se mi je zdelo to izredno važno in imenitno čebelarstvo opravilo.

Dokončno zazimljenje čebeljih družin je moralo biti izvršeno že vsaj v oktobru. Marsikomu pa se zna letos zgoditi tako kot piscu tega članka, ki je v l. 1919 zaradi poveljnih razmer mogel priti do svojih čebel šele prve dni novembra. Združevati v tem času ni bilo več mogoče, ni kazalo drugega kot s panji na tehtnico

* Freudenstein je namreč svoje čebele vzimljal izključno na sladkorju. — Opomba poročevalca.

in razdreti vse, ki niso imeli dovolj zaloge. Čebele so se v sončnem dnevu hitro porazgubile po drugih panjih. Spreletele se niso več, ker je prihodnji dan začelo snežiti. Prezimile so prav dobro in imel sem spomlad močne plemenjake.

Tako ravnanje je sicer tvegano in le zasilno, opravičljivo le v izrednih razmerah, a če ga izvršimo previdno in mirno, je vsekakor boljše, kot pa da obsodimo slabiče na gotovo smrt za lakoto.

Čebela kot del narave

Fr. L.

Vsa narava je čudovito modro, smiselno in pravilno gospodarsko urejena. Človek skuša že od nekdaj razkrivati vse njene tajnosti in se mu je v marsičem to tudi posrečilo. Toda do poslednjih skrivnosti njenega snovanja gotovo ne bo nikoli prodr.

V naravi je sicer vse zelo smotno in harmonično urejeno, vendar vlada tu brezobzirna sebičnost. Močnejši hoče nadvladati šibkejšemu, prav tako kot v človeški družbi. V boju za obstanek ima tako človek kot žival ali rastlina obrambna sredstva, da ne podleže.

Kjer bi ne mogel obstati posameznik, tam se pojavijo združenja. Posamezno živeča bitja pa so tako ustvarjena, da jim je obstanek tudi v nevarnih položajih večinoma zagotovljen, pod pogojem, da je njih nadaljnja prisotnost v naravi še potrebna. Vse odvisno pa mora na ta ali oni način prej ali slej končati. S tem se ustvarja v naravi neobhodno potrebno ravnovesje.

Če po teh vidikih presojujemo celokupno naravo, nam bo postalo marsikaj bolj jasno in pridemo čisto do drugačnih zaključkov kot jih razlagajo v navadnem življenju.

Tako govorimo na primer o koristnosti in škodljivosti te ali one živali. V resnici so pa vse potrebne za obstoj narave kot celote. Koristnost in škodljivost vrednoti le človek s svojega, rekli bi sebičnega stališča, kar je pa glede na naravo kot celoto sojeno pristransko.

Pri teh vprašanjih zanimajo nas zlasti čebele. Če razmišljamo najprej o obstoju vrste, vidimo, da je čebela združena v mogočna krde. Posamezne živali in tudi manjše družine niso zmogljive obstanka za daljšo dobo, recimo čez zimo. Prvič bi si pri mnogostranskih opravilih ne mogle preskrbeti dovoljne zaloge. Drugič bi bilo njih medsebojno ogrevanje v mrzli zimi tudi pri zadostni hrani pomanjkljivo in bi se nekako izrabile pri prehitrem izmenjavanju v premajhni zimski gruči.

Vprašanje pa je tudi, če bi majhne družine sploh dočakale zimo. Največ bi jih podleglo v času jesenskih bojov za obstanek, ko močnejše družine stikajo okrog za zimsko zalogo in se spravijo zlasti nad slabotne družine, ki redno podležejo močnejšim vrstnicam. Že tu izloči narava sama vse, kar je manjvredno in nima pogojev za obstanek. Še bolj očitno je tako trebljenje pri družinah, ki so izgubile matico in je že s tem dejstvom njih odpor mnogo manjši, čeprav so po številu močnejše kot napadajoče vrstnice.

Če upoštevamo še raznovrstne bolezni in druge nepravilnosti, vidimo, da se tako posamezne čebele kot cele čebelje družine že medsebojno prav hitro trebjajo.

Ako bi vsega tega ne bilo, bi se spriču izredne rodovitnosti matic na vrsta živali tako razmnožila, da bi jo morali s silo zatirati — seveda, če bi prevelikih množic te živali ne ugonobil samo po sebi že pomanjkanje hrane v naravi.

Izračunali so, da bi n. pr. iz dveh milijonov čebeljih družin — kolikor jih je štela pred leti Nemčija — ob neoviranem razmnoževanju nastala v 100 letih taka množina živali, da bi tehtala več kot naša zemeljska krogla.

Druge živali, ki ne dobe pozimi v naravi svoje hrane, se ali izselijo v druge kraje ali pa prespe zimo v trdnem spanju, ko so si že prej nabrale v svojem telesu obilno zalogo tošč, ki jih ohranja v zimskem spanju. Čebele so navezane na hrano izven svojega telesa, kar je mnogo bolj nevarno za njih obstanek.

Tako je tedaj obdala narava čebele z mnogimi nevarnostmi, ki uničujejo njih rod. Za izravnavo prekomernih izgub pa je naklonila njih matici izredno rodovitnost in ustvarila s tem čisto pravilno ravnovesje, ki bi ga človek kljub svoji preračunljivosti nikdar tako točno ne mogel uravnjavati kot ga ustvarja narava sama.

Prispevek k zgodovini trgovine z živimi čebelami

Urednik.

Nedavno sem brskal po svojem čebelarjem „arhivu“ izza mladih let. Našel sem že čisto orumenelo polo zapiskov o pokojnem ameriškem čebelarjem strokovnjaku Franku Bentonu. Napravil sem jih l. 1905., ko je ta čebelarji Ahasver obiskal Slovenijo zadnjikrat.

O tem obisku in o Bentonovem življenju sploh sta potem napisala bivši urednik SC Rojina in magister I. Lampe v Kranju zanimiv članek, ki je bil objavljen še v letu obiska. Naj dodam k temu še nekaj zanimivosti iz mojih zapiskov.

Z Bentonom sem se seznanil v Kranju. Prijatelj Rojina mi je brzojavno sporočil: „Benton tukaj. Pridi s prvim vlakom“. Čez pol drugo uro sem že bil v njegovi družbi. Čas obiska je bil Bentonu kratko odmerjen. Še tista noč ga je vzela. Med razgovorom z njim sem si delal kratke zapiske o vsem, kar je bilo v zvezi s trgovino z maticami. Zvedel sem precej zanimivih stvari. Kdo bi se temu ne čudil! Saj je bil Benton strokovnjak velikega kova z dolgoletnimi svojstvenimi izkušnjami.

Bil je prvi, ki je začel pošiljati matice na veliko daljavo. Izumil je tudi znano škatlico za pošiljanje po pošti, ki je še dandanes skoraj neizpremenjena v rabi. Prvo matico je poslal po pošti l. 1880., in sicer iz Larnaka na Angleško. Stala je 12 goldinarjev. Velik denar tudi za tiste čase! Takoj nato so mu nadaljno pošiljanje prepovedali, češ da po veljavnih predpisih ni dovoljeno pošiljati živih stvari po pošti. Toda energični Benton zaradi tega ni vrgel puške v koruzo. Proučil je poštni red in sreča mu je bila mila. V njem je iztaknil določilo, da pošta mora prevzeti vsako pošiljko, če je vpisana (prioročena). Potem mu poštni uradi niso več delali sitnosti in so vse pošiljke matic gladko sprejemali. Kasneje jih je začel pošiljati tudi kot pisemske pošiljke v posebnih škatlicah. Tudi na ta svojevrstni „pisemski ovoj“ so se naglo navadili. Naročniki so se po-

hvalili zaradi nagle in točne dostave teh pism z živo vsebino. V začetku se je ponesrečila marsikaka pošiljka. Nekoč so mu vrnil 50 matic, vse mrtve. Poslal jih je iz Beyruta v Siriji na Angleško. To je bil hud udarec zanj, ker je stala posamezna matica 1 angleški funt (12 gld.). — Prvo rumeno matico ciprške pasme — hude kakor sam vrab — je poslal na Angleško 1. 1880.

V Monakovem je 1. 1885. napravil poizkus, ali bo tudi ondodna pošta prevzemala pošiljke matic. Nameraval jih je odposlati večje število. Za večjo varnost je hotel oddati najprej prazno škatlico, ne da bi pošta za to vedela. Uradnik je ni hotel pa ni hotel sprejeti. Benton mu je skušal dopovedati, da zoper sprejem takih pošilk ne govori noben poštni predpis. To je domišljavega uslužbenca tako razočarilo, da mu je škatlico strgal iz rok, jo vrnil ob tla in nanjo kakor besen skočil. Tako se je končal ta prvi poizkus.

Benton ni odnehal. Pisal je nekemu prijatelju v Trst, naj skuša pri poštni upravi izposlovati prevzemanje pošilk matic.

Zgodilo se je, česar nihče ni pričakoval, najmanj pa Benton. Tržaški prijatelj je v zavesti pošiljanja matic pri avstrijski poštni upravi tako spretno posredoval, da je v resnici vzbudil interes za zadevo. Na Dunaju so se potem obrnili na bavarsko poštno upravo s prošnjo, naj poda svoje strokovno mnenje o tržaškem predlogu. In na koga se je obrnila Bavarska za tako mnenje? Na Bentona samega... Pravil nam je, da še nikdar v življenju ni bil tako presenečen kakor takrat. Seveda je podal kar najugodnejše mnenje, saj je šlo za njegove interese.

Cim je Avstrija dovolila prevzemanje pisemskih pošilk matic, ji je sledila Bavarska, nato tudi Nemčija in polagoma vse druge države. Kmalu potem so na podlagi sklepov svetovnega poštne kongresa v Bernu izdale vse države predpise, ki so enkrat za vselej uredili sprejemanje poštne pošilk živih čebel.

Pisemska pristojbina za pošiljko matic je znašala takrat 5 krajcarjev za prvih 50 g, za vsakih nadaljnjih 50 g pa 2½ kr.

Ko je Benton 1. 1885. začel iz Monakovega na Bavarskem razpošiljati matic, so se mu ljudje nekaj časa posmehovali. Kmalu so pa postali drugačnega mnenja, ker so videli, da se je število pošilk v Ameriko naglo množilo. Dolgo pa ni ostal edini pošiljatelj. Kmalu sta ga začela posnemati ameriška velečebelarja Root in Dollittle. Prišlo je celo tako daleč, da sta začela trditi, da sta onadva prva pričela pošiljati matic po pošti. Toda British Bee Journal je meseca julija 1880. 1. s fotografskimi posnetki naslovov na pokrovcih škatlic, v katerih so bile maticе poslane, dokazal, da gre prvenstvo za pošiljanje živih čebel (matic) neposredno Bentonu.

Tudi za prve pošiljke v Avstralijo velja isto. Prvo matico je poslal Benton tja (v južno Avstralijo) 1. 1885. Potovala je s pisemsko pošto celih 45 dni. Dva dni po dostavitvi je že legla jajčeca, tako zdrava je prišla z dolgega pota.

Benton je nekaj časa pošiljal matic tudi v daljno Kalifornijo, kjer je bilo čebelarstvo takrat šele v povojih in še nihče ni niti slutil, kako sijajna bodočnost ga čaka v tej „zlati“

deželi. Ondotno čebelarstvo se je v razmeroma kratki dobi tako zelo razvilo, da zakladajo sedaj kalifornijski izvozniki mnogo pomembnih medenih tržišč v Evropi z najfinejšim medom, predvsem z žajbljevcem, finega okusa in vonja, s pomarančevcem, ki velja za najfinejšega na svetu in s snežnobelim medom z delitelja alfalfe.

Ko so 1. 1849. našli v Kaliforniji zlato, so ljudje kakor ponoreli drli od vseh strani v to nekultivirano zemljo, da bi si nagrabili zlata. Zaradi pomanjkanja domačih pridelkov, zlasti kmetijskih, je nastala silna draginja. Temu se ni čuditi, ker je bila skoraj vsa zemlja še neobdelana. Poleg poljedelstva se je polagoma razvilo tudi sadjarstvo, ki pa ni bilo donosno, ker drevje večinoma ni hotelo roditi. Dognali so vzrok za to — pomanjkanje čebel. Domačih ni bilo, divjih pa silno malo. Začeli so jih dovažati na vozovih iz Pensylvanije. Pot je šla najprej po ravnem čez prerije 2000 milj daleč (milja ima 1609 m), nato čez visoke prečaze pogorja Rocky Mountain. Dobivali so jih pa tudi preko panamske ožine po morju. Posamezni panji so stali 100 do 200 gld. Prvi je dobil čebele neki J. H. Harbison v San Diegu. Njegovi potomci še sedaj čebelarijo z več tisoč panji. Leto kasneje jih je dobil J. G. Corey v južni Kaliforniji. Benton je dolgo vrsto let tržil s to deželo. Ondotnim čebelarjem je dobavljal same laške maticе.

Na koncu omenjam, da je 1. 1905. ostal Benton le kratek čas na Gorenjskem. Nakupil je večje število izbranih matic, jih odposlal v Ameriko in odpotoval. Nadaljna pot okoli sveta ga je vodila preko Carigrada na Kavkaz, od tam v Indijo, na Kitajsko in Japonsko ter čez Tihi ocean nazaj v Ameriko. Potoval je po nalogu ameriškega ministrstva za kmetijstvo zaradi proučevanja raznih čebeljih pasem in spoznavanja čebelarstva po širokem svetu. Pol drugi mesec dni po odhodu sem prejel od njega razglednico iz Tiflisa na Kavkazu, kamor je šel proučevat kavkaško čebelo. Razglednica prikazuje pogled na botanični vrt v Tiflisu. Hranim jo kot drag spomin na tega slovitega čebelarja, ki je našo čebelo nenavadno visoko cenil.

Spomin mi uhaja daleč nazaj v mlada leta, ko sem še nosil borne cajgaste hlačke na eno samo naramnico. Stojim tesno ob plotu nekega vrta na ljubljanskih Prulah po celo uro in zijam skozi reže plotu v vrt. Po zemlji je razpostavljenih nebroj nizkih hišic s podstavki iz opeke. Čebele letajo iz njih. Med hišicami se suče bolj majhen mož resnega obraza. Zdaj počene k tej, zdaj k drugi hišici, odstrani strešico, dvigne iz hišice neko belo stvar, jo ogleduje in dene nazaj. Po vsakem pregledu zapiše nekaj v bukvice z živordečo obrezo. Strašno me mika, da bi videl, kaj je v tistih hišicah, ki so tako zelo podobne mojim panjikom za čmrle...

Čez leta sem zvedel, da je bil tisti mož Frank Benton, ki je tam na debelo vzrejal maticе — menda tudi laške pasme — in jih razpošiljal na vse strani sveta. Največ pa je vzrejal matic naše domače pasme in z vsako pošiljko iz njegovih rok se je po svetu večal dobri sloves naše čebele. Zaradi tega mi je spomin na Bentona še posebno svetel.

Tabela za pomoč pri določanju starosti čebelne zalege.

Po določenih zunanjih razvojnih in barvnih znakih čebelne zalege lahko s precejšnjo točnostjo določimo njeno starost. Fr. Löschel, dijak znanega prof. Zandra, je ugotovitve za razvojno dobo matice združil v pregledno tabelo. Za čebelno zalego pa je podobno tabelo priredil Konrad Meier, drug Zandrov dijak. Ker bi kdaj pa kdaj taki podatki temu ali onemu prav prišli, jih v naslednjem podajamo tudi našim čebelarjem. Posneli smo jih po časopisu Schweiz. Bienenzeitung 1940.

Matica

Dnevi razvoja	Razvojna doba	Zunanjí znaki
1	J ₁	Jajčece pokonci na dnu celice
2	J ₂	" poševno " " "
3	J ₃	" ležeče " " "
4	Ž ₁	Žerka zvita na dnu celice, dolžina 4'2 mm
5	Ž ₂	" " " " " " 5 "
6	Ž ₃	" " " " " " 13'2 "
7	Ž ₄	" " " " " " 19 "
8	Ž ₅	Žerka še ni zravnana, ne žre več, celica pokrita, dolžina žerke 26'5 mm
9	L ₁	Ličinka zravnana pokonci, črevo izpraznjeno
10	L ₂	Preobrazba in segmentiranje pričenja
11	B ₁	Ličinka popolnoma bela
12	B ₂	Mrežaste oči rdečkaste, pikčaste oči bele
13	B ₃	" " temnovijoličaste, " " rdečkaste, oprsje rumenkasto
14	B ₄	" " temne, " " temne, oprsje rumenorjavo, zadek rumen, bič tipalnice rjav
15	B ₅	Glava in oprsje temnorjavo, zadek rumenorjav, bič tipalnice črn, ročnik tipalnice rjav, krila iztegnjena
16	B ₆	Preobrazba dovršena, zapusti celico

Čebela

Dnevi razvoja	Razvojna doba	Zunanjí znaki
1	J ₁	Jajčece pokonci na dnu celice
2	J ₂	" poševno " " "
3	J ₃	" ležeče " " "
4	Ž ₁	Žerka zvita na dnu celice, dolžina 2'7 mm
5	Ž ₂	" " " " " " 6'5 "
6	Ž ₃	" " " " " " 9 "
7	Ž ₄	" " " " " " 11 "
8	Ž ₅	" " " " " " 15'5 "
9	Ž ₆	" " " " " " 17 " ne jemlje več hrane, izprazni črevo, celica pokrita
10	L ₁	Ličinka zravnana pokonci, se zaprede
11	L ₂	" " " "
12	L ₃	Kitinjača ličinke počí in zleze na dno celice
13	B ₁	Ličinka popolnoma bela
14	B ₂	Mrežaste oči motno rdečkaste
15	B ₃	" " rdečkaste, pikčaste oči komaj nakazane
16	B ₄	" " rjavovijoličaste, pikčaste oči jasno vidne
17	B ₅	" " temnovijoličaste, pikčaste oči temne, oprsje rumenkasto
18	B ₆	" " črnovijoličaste, oprsje rumenorjavo, zadek rumenkast
19	B ₇	Oprsje rjavo, zadek rumenorjav, bič tipalnice temen
20	B ₈	Telo temnejše, krila majhna
21	B ₉	" še temnejše, krila iztegnjena, zapusti celico

Kratice pomenijo: J₁ = Jajčece, drugi dan; Ž = žerka (odkrita ličinka); L = pokrita ličinka, B = pokrita ličinka in buba.

Deb—

● Opazovalne postaje

Avgust. Z vremenom nismo čebelarji zlepa zadovoljni. Če ne gre vselej natančno tako kakor bi moralo biti po naši volji, ni godrnjanja ne konca ne kraja. Tako je bilo tudi ta mesec in lahko rečemo, ne brez vzroka. V prvih dveh tretjinah meseca je pritiskala huda suša, ki ajdi ni dala rasti. Vsak dan je vrhtega vlekel veter, ki je naglo posušil še tisto mrvico rose, ki so jo prinesle hladne noči. V zadnji tretjini smo dobili mnogo dežja, za nameček pa še nevihte in ponekod tudi točo. Toplina zraka je bila ves mesec podnevi in ponoči precej velika, a ne prehuda, če bi bilo v zemlji dovolj vlage. Toča je marsikje ajdo pošteno sescakala, še preden je začela cvesti. Le malokje se je kasneje obrasla.

Paša je bila navzlic suši in hudim nalivom povečini zadovoljiva, posebno tam, kjer so znana dobra ajdova pasišča. Otava je dobro medila, ajda pa ponekod tako dobro kakor že več let ne. Posebno izdatno bero so imele čebele v zadnji tretjini meseca, kjer je bila ajda zgodnja, pa od srede meseca dalje. Čebele so skoraj povsod nabrale vsaj zimsko zalogo, tu pa tam tudi precej čez to potrebo, tako da je tudi za čebelarja kaj ostalo. Slabo so odrezale čebele na Ljubljanskem polju, v okolici Vrhnike, Logatca in v Cerkniški dolini. Tam bo treba pošteno krmiti in tudi mnogo panjev podreti, ker nismo dobili sladkorja.

Mnogo čebelarjev ni moglo s čebelami v ajdovo pašo. Po paši so razmere tako nanesle, da jih marsikdo ni mogel več prepeljati domu. Zavaljo tega so tisti čebelarji v velikih skrbih, kaj bo z njihovimi panji.

Ponekod na Dolenjskem je bila 12. avgusta tako huda ploha z viharjem, da je podirala skladanice panjev.

Stanje čebeljih družin je bilo v splošnem prav dobro. Ker je bilo dovolj čebel v panjih, pone-

kod celó izredno mnogo, je žival pašo lahko dobro izkoristila. Tudi vsi roji s poznimi vred so bili živalni.

Krka. Osja nadlega je letos velika, „Tega vraga je letos vse rumeno“, pravi poročevalec.

Pluska. Ajdova paša je bila primeroma dobra; če bo v septembru še kaj prida donosa, utegne biti prav dobra letina. Letos moj opazovani panj ni vpoštevati, ker je izredno močan ter si je proti moji volji spodredil še matico v medišču.

Št. Vid. Ajdova paša je bila kljub suši do srede meseca in kasnejšem deževju zadovoljiva. Kjer je toča ajdo sklestila, se čebelarji nič ne pohvalijo in bodo morali združevati. O prodaji medu se pa noben čebelar ne meni, čeprav je cena neverjetno poskočila.

Novo mesto. Povprečno so panji nabrali zimsko zalogo. 25. dne je toča hudo oklestila polja jugovzhodno od Novega mesta proti Gorjancem prav do mesta.

September. Slabo, deževno vreme in hladne noči v začetku meseca so bile vzrok, da čebele niso imele ta mesec na ajdi še kaj prida bere. Vendar so ob toplih dneh po sv. Lovrencu še nekaj malega nabrale, tako da so sproti zravnavale dnevne izgube na teži.

Ko je ajda odcvetela, se je vreme zelo izboljšalo. Postalo je nenavadno toplo. Čebele so pridno nanašale obnožino za zadnjo zalogo, se prašile in rajale po toplem zraku. Ropanja ni bilo.

Čebelarji, ki imajo čebele v slabih krajih, so precej potrti, ker bodo morali mnogo družin zaradi pomanjkanja krmiti podreti.

Po medu je bilo izredno povpraševanje. Vosska zelo primanjkuje.

Mesečni pregled za mesec avgust* 1943.

Kraj	Višina nad morjem	Panj je teže										Toplina zraka				Dni je bilo					
		pridobil v			izgubil v			v mese- cu čistih dkg		največ pri- dobil		naj- visja	naj- nižja	sred- nja me- sečna	izletnih	deževnih	snežnih	oblačnih	pol jasnih	jasnih	vetrnih
		1.	2.	3.	1.	2.	3.														
		mesečni tretjini dkg						pri- dobil	po- rabili	dkg dne		C°									
Barje	289	390	360	340	—	60	20	1010	—	105	29	+30	+ 9	+ 17	31	6	—	4	4	23	2
Cerknica	575	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sv. Gregor-Ortenek .	736	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Št Vid	360	30	295	1130	20	20	—	1415	—	185	24	+31	— 9	+19.6	30	5	—	4	11	16	20
Krka	300	5	95	520	95	150	5	370	—	125	24	+34	—10	+22	30	3	—	5	5	20	25
Pluska-Trebnje . .	207	320	1185	1875	55	—	35	3380	—	325	24	+31	+11	+21	31	9	—	1	17	12	9
Novo mesto	180	185	285	745	50	20	10	1135	—	145	24	+35	+10	+22	31	7	—	7	24	—	—
Smarjeta	375	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

* Za avgust manjkajo podatki opaz. postaje Cerknica, Sv. Gregor in Šmarjeta, za september pa od vseh postaj.

Poročilo **o občnem zboru Slovenskega čebelarskega društva v Ljubljani** **dne 20. junija 1943.**

(Konec.)

Nato je bilo podano sledeče

Blagajniško poročilo

o društvenem premoženjskem stanju z dne 31. decembra 1942.

O premoženjskem stanju našega društva ste več ali manj že poučeni, ker smo priobčili bilanco in račun dohodkov in stroškov v 3. in 4. številki SČ. Ker so v računskem zaključku, kakor običajno, navedene samo gole številke, se mi zdi potrebno, da vam nekatere postavke v boljše razumevanje pojasnim.

H knjigam lastne založbe štejemo: Jugov „Praktični čebelar“, Miheličovo knjigo „Anton Janša“, in Verbičeve spise „Čebelne nalezljive bolezni“, ter „Vrednost in poraba medu“. Nabavno vrednost smo ocenili na 7.977 L 51 cent.

Med terjatvami tvori glavno postavko nakup odnosno naprava vzornih kranjičev, za katere nam je priznal kmetijski oddelek Vis. komisariata podporo, da smo jih mogli brezplačno odstopiti podružnicam. Ker smo prejeli podporo šele po Novem letu, smo vstavili znesek med terjatve. Poleg tega smo imeli še nekatere posamezne dolžnike, ki so ostali onkraj sedanje državne meje. Mogoče je, da ne bomo mogli nekaterih izterjati. V tem primeru jih bomo morali črtati.

Knjige društvene knjižnice smo ocenili na 5596 L 88 cent. Cena odgovarja njih vrednosti. V tajniškem poročilu sem omenil, da jih je 646 v 689 izvodih.

V vrbišču blizu šole na Barju je bilo okrog 2500 vrbovih sadik. Ocenili smo jih samo 684 L 01 cent.

Vrednost inventarja je pravilno ocenjena. Med inventar štejemo vso opremo, učila, slike, klišeje, panjske končnice, ki so same vredne navedeno vsoto, (saj jih je nad 350), zvočni film „Življenje čebel“, ki je vreden nad 4.000 L itd.

Marsikdo izmed vas se je morda ustavil pri postavki „Čebelarstva podružnice“ — dolgovi, ki znašajo 16.167 L 64 cent. Ta dolg je posledica vojne, ki je začela dne 6. aprila 1941 nove državne meje. Odpadle podružnice so nam dolgovale omenjeno vsoto na članarini. Na pristojnem mestu smo sicer prijavili svoje terjatve, a do danes še nismo prejeli rešitve. Nasprotno, dobili smo poziv, naj sporočimo število odpadlih podružnic in njih članov.

Ko smo ustanavljali novo trgovino „Sadjarino“, smo morali plačati razne takse, tako Združenju trgovcev, pri Pokrajinskem svetu korporacij pri Mesnem poglavarstvu. Znesek smo prenesli po Novem letu v račun Sadjarne.

Poslopje Janšev dom smo ocenili razmeroma nizko. Saj predstavlja danes samo stavbišče, ki meri okrog 900 kv. m, vrednost poldruga miliona lir.

Zavarovalni sklad je narasel na 5.710 L 04 cent. V tem poslovnem letu ni društvo izdalo nikakega denarja za zatiranje nalezljivih čebeljih bolezni, pač pa je dalo nekaj podpor čebelarjem, ki so po kakem nesrečnem naključju izgubili svoje čebele.

Upravni oddelek nima vedno dovolj obratne glavnice. Zato uporablja denar sladkornega sklada, kateremu dolguje 56.790 L 49 cent.

Že zgoraj sem omenil, da je imelo društvo pred 6. aprilom 1941 na ozemlju, ki je pripadlo Nemčiji, terjatve na članarini in na sladkorju. Ker je več kakor gotovo, da bo ostalo mnogo teh terjatev neporavnanih, smo dali znesek 14.992 L 30 cent. pri pasivih med dvomljive terjatve. Omembe vrednih terjatev na neplačani članarini ali na sladkorju v Ljubljanski pokrajini v tem poslovnem letu ni bilo.

Računa

zgube in dobička mi ni treba na dolgo utemeljevati. Vse postavke so več ali manj podrobno našteje in jasne.

Opazovalne postaje izkazujejo samo 188 L 66 cent. izdatkov zaradi tega, ker niso vse in vse leto mogle redno delovati. To stanje se je letos izdatno izboljšalo.

Pri Janševem domu smo odračunali amortizacijo, kot je to običajno pri zgradbah.

Račun zgube in dobička zaključujeta dve postavki. Prva kaže, da je imel upravni oddelek 2717 L 10 cent. prebitka, istotako je zaključil Janšev dom s prebitkom 2534 L 20 cent.

Če povzamemo oba računska zaključka, dobimo nastopno sliko:

Promet upravnega oddelka je znašal	L 113.207'95
Promet Janševega doma	„ 219.610'61
Skupnega prometa je torej bilo	<u>L 332.818'56</u>

Ob zaključku leta je bilo premoženjsko stanje upravnega oddelka	L 86.007'50
Janševega doma	„ 214.620'81
sladkornega sklada	„ 150.995'72
Skupnega premoženja je bilo	<u>L 451.624'03</u>

Obremenitve pa so znašale:	
pri upravnem oddelku	L 83.290'40
pri Janševem domu	„ 212.086'61
pri sladkornem skladu	„ 126.760'74
skupno	<u>L 422.137'75</u>

Če primerjamo imovino v znesku z bremenom v znesku	L 451.624'03
vidimo, da je naraslo društveno premoženje za	„ 422.137'75
	<u>L 9.486'28</u>

iz česar lahko razvidite, da je ožji odbor skrbno in varčno gospodaril z društvenim premoženjem. Držal se je pri svojem poslovanju odobrenega proračuna, tako da je kljub težkim razmeram in neugodnemu splošnemu gospodarskemu stanju zaključil račune za poslovno leto 1942 z majhnim prebitkom.

Vse računsko poslovanje sta 29. in 30. januarja 1943. pregledala gg. Resman in Šmajdek. Poročilo boste silšali pri posebni točki današnjega dnevnega reda.

Poročilo

vodje Društvene čebelarne g. Arkota.

Čebelarna je leto 1942. še uspešno zaključila. Glasom bilance in računskega zaključka za to leto, objavljenih v SČ v 3. in 4. številki, se je premoženje navzlic naraščajočim trgovskim stroškom v iznosu L 63.204'54 in odpisu

dvomljiivih terjatev v iznosu L 20.012'35 zvišalo za 5000 L na 175.000 L.

Promet s čebelarškimi potrebščinami je občutno padel. Vodstvu čebelarne pa se je posrečilo dvigniti promet s prodajo praznih posodice za med, za katere nam je tovarna priznala samoprodajo. Zlasti s prodajo precejšnjega števila teh posodic je Čebelarna toliko zaslužila, da je mogla kriti vse stroške in zaključiti leto 1942. z zgoraj omenjenim prebitkom.

Žal je tiskarski škrat v bilanci, objavljeni v Čebelarju, napravil pod „Imovino“ pogreško v besedilu. Pravilno je:

Gotovina v blagajni	L 7.718'50
Vloga v poštni hranilnici v Ljubljani	„ 563'76
Vloga v Mestni hranilnici v Ljubljani	„ 2.503'—
Zaloga blaga	„ 129.359'54
Dolžniki	„ 12.818'20
Predplačila za blago	„ 12.237'—
Inventar: prodajalne	L 8.200
satnišnice	„ 1.800
skupaj	L 175.000'—

Računsko poslovanje Čebelarne sta pregledala gg. pregledovalca računov, šolski upravitelj v pok. Ivan Šmajdek in ravnatelj Franc Resman.

Vse važnejše zadeve Čebelarne so se obravnavale na sejah gospodarskega odbora. Gg. podravnatelj Babniku Janku in referentu Petelinu Albinu, ki ves čas nesebično in brezplačno sodelujeta pri tem odboru, je društvo dolžno vso zahvalo.

Blagajniška poročila je občni zbor odobril brez ugovora.

Nato je pozval g. predsednik pregledovalca računov, da podasta svoje poročilo. Poročal je g. Ivan Šmajdek nastopno:

V dne 29. in 30. januarja 1945. sva podpisana pregledala računsko poslovanje SČD in DČ. Ugotovila sva, da se vodijo vse knjige po pravilih trgovskega knjigovodstva. Vse so lepo spisane in postavke neradirane. Vsa izplačila se izvršujejo po sklepih ožjega odbora in v smislu sprejetega proračuna. Pregledala sva vse postavke in jih primerjala s prilogami. Ugotovila sva popolno skladnost. Seštelasva posamezne strani in ugotovila pravilne prenose.

Nastavki računskih zaključkov upravnega oddelka, Janševega doma, sladkornega sklada in Društvene čebelarne so pravilni in kažejo pravo stanje premoženja. Vsi saldi se ujemajo s knjigami in konti. Računi zgube in dobička so pravilno sestavljeni. Vsi kažejo dobiček, kar je znak umnega in skrbnega gospodarstva.

Kot pregledovalca društvenega imetja in poslovanja si štejeva v dolžnost, da k tako lepemu uspehu v teh težkih časih izrekava priznanje in pohvalo predsedniku g. Žnideršiču, ki je žrtvoval mnogo dragocenega časa in dal nasvete in pobude za razmah društva, dalje gg. Babniku in Petelinu kot članoma gospodarskega odbora in ostalim gg. društvenim odbornikom kakor tudi vsem uslužbencem.

Predlagava odboru razrešnico.

Bila je soglasno sprejeta.

Sledila je volitev odbora.

G. Kobal je poročal:

V smislu § 8 nanovo potrjenih pravil obstoji odbor našega društva iz 12 odbornikov, 2 namestnikov in 2 pregledovalcev računov. 7 odbornikov, med njimi predsednik, podpredsednik, tajnik in blagajnik, mora bivati v Ljubljani ali njeni neposredni okolici. Ti tvorijo ožji odbor. V širšem odboru pa je poleg navedenih še po 1 zastopnik iz vsakega političnega okraja. Na občnem zboru leta 1942. so bili izvoljeni gospodje: Žnideršič, Babnik Janko, Petelin Albin, Burger Ivan, De Gleria Anton, Peterlin Alojzij in Martelanc Vlado. Letos poteče funkcijska doba gg.: Dermelj, Ločniškarju, Raiču, Senegačniku in Valesu. Po pravilih se imenovani gospodje lahko ponovno izvolijo v odbor.

Na predlog g. Babnika ml. je občni zbor izvolil soglasno gori navedene gospode.

Nadaljna točka dnevnega reda je bil

Proračun za leto 1945.

G. Kobal je poročal:

Ožji odbor je sklepal o proračunu za leto 1945. na svojih sejah dne 22. novembra in 13. decembra 1942. Izdatke je preračunal na 37.700 L. Za osnovo je vzel 750 članov, ki naj bi plačali po 25 L članarine. Primanjkljaj naj bi kriili iz sladkornega sklada.

Ker se je med tem splošni položaj nekoliko izboljšal, je ožji odbor ponovno razpravljaj o proračunu na svoji seji dne 10. junija. Sklenil je predložiti današnjemu občnemu zboru nastopni proračun:

a) Izdatki

1. Slovenski čebelar:	
tisk (16 strani)	L 12.600'—
b) urednik	„ 2.400'—
c) sodrudniki	„ 6.000'—
č) klišeeji, eksped.	„ 5.000'—
2. Zavarovalni sklad (1140 članov à 76 cent.)	„ 866'—
3. Potnine in sejnine	„ 500'—
4. Plemenilne postaje	„ 1.000'—
5. Opazovalne postaje	„ 900'—
6. Knjižnica	„ 346'—
7. Prispevek Združenju kmetovalcev	„ 435'—
8. Pisarniške potrebščine	„ 1.000'—
9. Drevesnica	„ 1.000'—
10. Razno	„ 955'—
Skupno	L 31.000'—

b) Kritje

1. 1140 članov à 25 L	L 28.500'—
2. Drevesnica	„ 1.000'—
3. Prispevek iz društvenih podjetij	„ 1.500'—
Skupno	L 31.000'—

Predlogi:

1. Ožji odbor predlaga, da občni zbor sprejme proračun za 1945.

2. Članarina za leto 1945. znaša 30 L. Podružnice si obdrže od vsakega člana po 5 L.

Oba predloga je občni zbor soglasno sprejel.

Samostojni predlogi.

Ker niso podružnice poslale nikakih samostojnih predlogov, je ta točka dnevnega reda odpadla.

Pri slučajnostih je predlagal delegat novo-meške podružnice, g. Lilijs, naj društvo razširi svoj predlog in ustanovi poleg drugih tudi opazovalni postaji v Št. Jerneju in v Toplicah pri Novem mestu.

G. predsednik je odgovoril, da bo ožji odbor rade volje upošteval stavljeni predlog, če bodo dopuščala finančna sredstva.

Ker se ni nihče več oglasil k besedi, se je g. predsednik zahvalil vsem delegatom in članom za udeležbo in zaključil ob 11. uri občni zbor.

Overovatelj:

Krejči Mitja, Zupan Joško.

Zapisnikar:

Vlado Rojc.

Življenjska jubileja dveh slovenskih čebelarjev

V prijazni vasi Pevno pri Škofji Loki je nedavno praznoval devetdesetletnico starosti ugledni posestnik in čebelar Jernej Logonder, p. d. Fortunov oče.

Malokomu je usojeno dočakati tako visoko starost, še manj pa jih je, ki bi bili pri teh letih tako zdravi, čvrsti in gibčni kakor je naš prijatelj Logonder. Še vedno sam gospodari,

Čebelnjak Jerneja Logondra v Pevnu.

dela vse od kraja od zore do mraka, urnih rok in nog kakor v najboljših letih, ter živahnega duha. Pri njem zastoj iščeš sledov starosti, čeprav se to precej neverjetno sliši.

Čebelariti je začel še v fantovskih letih. Povedali so mi, da se ukvarja s čebelami, že 75 let. Njegov način čebelarjenja je tradicionalen, samo s to razliko, da je bistri duh Fortunovega očeta svoj čas naglo spoznal pomembnost premičnega satja in drugih važnih čebelarskih pridobitev (točila in satnic). Bil je med prvimi, ki je uvedel v svoje čebelarstvo „kranjski dzierzonovani panj“, ga predelal in spopolnil, tako da sedaj ustreza vsem potrebam in načinu njegovega čebelarjenja.

Fortunov oče čebelari na roje. Jeseni pusti 50 do 70 plemenjakov, kakršna je pač letina. Spomladi ob rojih se mu panji namnože na 150 in tudi več. Če ni naravnih rojev, jih naredi. Jeseni podre kar je pretežno ali prelahko in pusti za pleme le družine z mladimi in lepimi

maticami. Na te posebno pazi in izloči vsako, ki ni čistega plemena. Čebel ne žvepla, saj jih vselej lahko odda drugim čebelarjem. Tudi za plemenjake, roje in lepe matice ima Fortunov oče vedno dovolj kupcev, ker oddaja samo pošteno in zdravo blago po solidnih cenah.

Razume se, da je g. Logonder čebelar pravega kova. Čebelam od srca privoščim, kar jim gre po naravnih zakonih. Vzame jim le toliko, kolikor lahko brez škode pogrešajo. V teku dolgih let si je pridobil zavidanja vredno prakso in globok vpogled v življenje čebel. To mu omogoča, da še vedno igraje obvlada svoje številne panje.

Vedno zdrav, vedno veder si ne privoščim počitka niti sedaj, ko namerava pogledati čez deveti življenjski klanec. Prišla bo zima. Takrat bo Fortunov oče gotovo zopet imel polne roke dela. Popravljaj in pripravljaj bo panje, izdeloval satnice, kuhal vosek. Oblič in žaga bosta pokorno pela ves dan, kakor včasih v mladih letih. In bo prišla zopet pomlad, z njo vred pa vstajenje čebelic. Takrat se bo srce Fortunovega očeta pomladilo in njegove oči se bodo zopet radostile šumnega življenja pred čebelnjakom. Sukal se bo urnih nog okoli svojih ljubljank in imel z njimi polne roke dela. Koval bo načrte za bodočnost in pri tem pozabil na vse življenjske tegobe, ki tudi njemu niso bile prizanešene.

*

Pa še nekoga izmed čebelarskih očakov se moramo danes spomniti: Janeza Žagarja v Rudniku pri Ljubljani. Letos, dne 29. oktobra je dopolnil 80. leto starosti. Rodil se je dne 29. oktobra 1863. l. na Berečem vrhu v višnjegorski občini. V Rudnik se je priženil pred 56 leti na lepo posestvo, ki ga je pred nekoliko leti izročil sinu. Vsega skupaj je čebelaril 63 let. Čebele je opustil pred 5 leti, ravno preden je nevarno obolet.

Žagar je vedno čebelaril „na debelo“. Prvotno je imel do 150 kranjčev, potem je čebelaril v 70 pavlinovcih, nazadnje pa v „dzierzonovanih kranjčih“ polovične gerstungove mere. Tudi teh je imel nad 100. Spomladi je pustil čebele rojiti, jeseni pa je podrl vse, ki so bili čez določeno število.

Naš prijatelj Žagar je bil kaj umen čebelar. Za čebele je skrbel prav po očetovski. Bog ne daj, da bi kdaj stradal! Ko ni šlo drugače, je moral iti vol iz hleva, da se je dobil denar za krmo za ogrožene čebele... Tod okoli ne poznamo čebelarja, ki bi mu bile čebele tako pri srcu kakor očetu Žagarju. Po naravi izredno bistrega duha, kmetiški modrec v dobrem pomenu besede, si je z leti pridobil mnogo znanja o življenju čebele. Redkokdaj me obišče, a kadar pride, se ga od srca razveselim, ker vem, da bo pogovor z njim prijeten in zanimiv in da bo padla z njegove strani marsikaka modra beseda in izvirna misel, ki je ne najdeš v nobeni še tako učeni knjigi.

Slavljenec pa ni bil samo zgleden čebelar, ampak je bil tudi dober gospodar. Član SČD je bil od vsega početka, kar poglejte imenik članov v I. letniku SČ!

Obema slavljenecema pošiljamo ob njunih življenjskih jubilejih najpristrčnejše čestitke in pozdrave. Naj bi jima dobri Bog naklonil še dosti zdravih in sončnih dni, g. Logondru pa tudi obilo uspehov pri čebelarstvu.

Čebelnja paša se je izboljšala

Pod tem naslovom je priobčil „Slovenski dom“ dne 26. julija t. l. sledeči člančič:

Čebelnja paša se je izboljšala

„Letošnjo pomlad, tja v poletje, so bili naši čebelarji kaj slabe volje: Vremenske razmere so bile takšne, da ni izgledalo, da bi si čebelnice nabrale kaj sladke strdi, niti zase, kaj šele za čebelarja. Prav tedaj, ko je cvetelo sadno drevje, na primer češnje, jabolane, hruške in slive, prav tedaj je močno deževalo in čebelnice skoraj niso mogle na pašo. Zaradi dežja se je mnogo cvetja osulo neoprašenega, kar sicer ni povzročilo sadjarjem toliko škode, ker so se preostali sadeži tem lepše razvijali in kaže sadje sedaj prav lepo, toda čebelarji oziroma njihova drobna družinica, je imela od tega veliko škodo. Tudi ko je cvetelo poljsko cvetje na travnikih, je bilo za čebelnice neugodno vreme. Še sreča, da so lani naši čebelarji dobili od Visokega komisariata večjo količino s česnom denaturiranega sladkorja, tako da čebelicam ni bilo treba stradati v zgodnji pomladi in so se ohranili krepki roji.

Pač pa se je sedaj čebelna paša znatno zboljšala in čebelnice hite na vso moč, da nadomestijo zamujeno. Sedaj cveto razne poletne cvetlice, dalje mak, fižol, paradižniki in drugo slično sočivje, kar vse daje obilno pašo cveticam in čebelnice pridno letajo po vrtovih in poljih. Kmalu bo cvetela ajda, ki je tudi veliko upanja čebelarjem. Prav sedaj je čas za setev ajde in kakor kaže, jo bodo kmetje zasejali neprimerno več kakor kdaj prej. Ako bo ajda cvetela ob lepem vremenu in pravem času, bo dala čebelicam obilo sladkega nektarja.

Drugo veliko upanje čebelarjev za to jesen je hoja, kadar medu, to pa je zgodaj jeseni. Ako hoja medu v suhem vremenu, imajo čebelnice obilno pašo. Čebelarji tedaj nalašč zaradi hoje prevažajo čebelnice v bližino gozdov.

Na vsak način so se razmere za čebelarje in čebelnice sedaj znatno zboljšale, ako pa se posreči še paša na ajdi in hoji, potem je upati, da bodo imeli naši čebelarji letos prav izdatno letino, kar je sedaj izredno važno, saj med že dolgo ni imel tako lepe cene in še nikoli ni bilo toliko povpraševanja po njem kakor prav sedaj. Isto velja tudi za drugi pridelek čebelic, namreč za vosek.“

Že v letošnji 7.—8. števil. SČ (str. 62) smo kritizirali lahkomišelnost, nestrokovno in tudi neresnično poročanje o naših čebelarskih razmerah, raznih pašah in čebelarski letini. Naše društvo je pisalo uredništvu dnevnikov, naj ne objavlja dopisov, ki jih ni poprej pregledal strokovnjak. Upali smo, da bo potem netočnih poročil konec, toda gornji članek dokazuje, da v nekaterih uredništvih ne skrbimo za dostojnost, da bi svojim čitateljem postregli z verodostojnim čtivom, marveč jim je v sedanjih suhih časih glavna skrb, da napolnijo stolpce lista. Naj bo potem čtivo tako ali tako, samo da ga je kaj.

Dopisnik omenjenega člančiča je moral nekje dobiti „večjo količino“ česnovca, a ne od našega društva, kajti člani so ga dobili le 90 dkg na panj, kar je precej daleč od „večje količine“ in nekaj, kar se mu pravi „boljše kot nič“.

Za eno smo pa dopisniku hvaležni. Opozoril nas je na nove rastline, ki nudijo čebelarjem obilno pašo, na „mak, fižol, paradižnike in drugo slično sočivje“. Manjkata še česen in čebula za ta čebelarski ričet, ki je bil skuhan za kako zeleno mizo ali pa pod tistimi hojami, ki mede zgodaj jeseni.

Hvaležni smo uredništvom vseh časopisov, ki posvečajo tudi čebelarstvu kdaj pa kdaj nekoliko pozornosti, v interesu panoge same in v interesu nestrokovnjakov med čitatelji pa je, da se jim pove tako, kakor je v resnici in prav. Prosimo lepo!

● D r o b i r

Cene medu v Švici. Urad za prehrano med vojno je določil za leto 1943, sledeče najvišje cene za med:

a) Najvišja cena pri prodaji trgovcu na debelo (blago dobavljeno v polnih kantih) Fr. 6'20 kg

b) Najvišja cena na debelo pri prodaji trgovcu na drobno, dobavljen iz skladišča grošista Fr. 6'40 kg

Oddajna cena za nadrobno prodajo za odtehtano, etiketirano blago v manjših posodah Fr. 6'60 kg

c) Najvišja cena pri prodaji konsumentu Fr. 7'25 kg

d) Za med v satju (v boksesih) se sme na cene pod a—c pribiti kvečjemu 2 Fr. na kg.

Pripominjamo, da je imela Švica vedno zelo visoke cene za med. Pri njihovi določitvi ima švicarsko osrednje čebel. društvo vedno odločilno besedo, čebelarji pa toliko discipline, da se pri prodaji medu ravnaajo po določenih cenah.

Kadar prodajamo žive čebele, dostikrat ne vemo, kakšno ceno bi zanje zahtevali. V času inflacije, kakor n. pr. po prvi svetovni vojni, ko se je vrednost denarja skoraj dnevno spreminjala, je še posebno težko določiti pravo ceno, ki odgovarja resnični vrednosti blaga.

Kdor se peča s kupčijo z živimi čebelami, se tudi v takih časih že nekako znajde. Ponudi pač toliko, kolikor mu kaže. Komur pa je sila za denar ali kdor je prisiljen čebele prodati, bo sklenil kupčijo tudi za nižjo ceno, če ne gre drugače. Pripeti se, da čebelar umrje. Pri hiši ni nikogar, ki bi znal s čebelami prav ravnanati; zato stran z njimi! Pri takih prilikah jih je že marsikdo kupil za majhen denar.

Razume se, da se po takih cenah ne bo ravnal noben pameten čebelar. Skušal bo čebele prodati po dejanski vrednosti blaga. To vrednost dognati ni težko, posebno sedaj, ko bomo morali čebele prezimovati na samem medu, ne pa s pomočjo sladkorja. Kakovost družine bo seveda še vedno vplivala na ceno, toda v glav-

Slika † župnika in dekana Ivana Tomažiča v Trebnjem, člana trebanjske čeb. podružnice.

nem bo odločevalo mrtivo blago: panj, satje in med.

Jeseni, po končani ajdovi paši, plemenjaka v ponavadi nihče ne kupuje, posebno v panjih s premičnim satjem. Kranjič je takrat toliko vreden, kolikor ima v sebi. Svoje čase so jih kupovali medarji, a samo vsebino, trgovci z živimi čebelami pa s panjem vred. Cena je bila razmeroma nizka in je kupec prav dobro odrezal, če je bilo v panjih količkaj medu, ne pa sama zalega in čebele. Dandanes tudi kranjičarju mnogo bolje kaže panje podreti, kakor jih prodajati za majhen denar kakemu medičarju ali komu drugemu. Da je v panju le 5 kg medu, bo dobil jeseni, samo za med več kakor spomladi za plemenjaka. Vrh tega se mu ni treba bati, da bi čez zimo izgubil panj iz kakršnega koli vzroka. Svoje čase, ko je še cvetela kupčija z živimi čebelami, so čebelarji puščali jeseni tudi slabo založene roje. Da je le imei živeža do svečnice in mlado matico, pa je bil potrjen. Panje so postavili v zgodnjo spomladansko pašo, jih toplo zapažili, jim v sili „pokazali medeno žlico“ ali pa jim dali malenkost sladkorja. Na ta način so jih spravili čez nevarni čas in aprila prodali. To se je včasih splačalo, ko je bil sladkor poceni, čeprav je kaka huda in dolga zima neusmiljeno pomela s temi „plemenjaki“ in so pomrli vsi do zadnjega.

Pri spomladanskih kupčijah gre vedno za nakup plemenjakov. Zaloga medu je konec aprila bolj stranskega pomena, odločilnega pa kakovost družine (in A. Z. panja). Kupec bo seveda upošteval tudi kakovost satja v plodišču in morda še onega za medišče, če ga ima čebelar naprodaj. Na višino cene vpliva tudi živahnost povpraševanja in množina blaga, ki je na ponudbo. Čim bolj gredo čebelarji ali prekupci za čebelami in čim manj blaga je na izbero, n. pr. po slabih letinah, tem višje so cene in narobe.

Kako pa doženemo resnično vrednost plemenjaka? Najprvo ocenimo panj sam. Za podlago vzemimo vsakokratno dnevno ceno za prvovrstno izdelanega, ki stane sedaj okroglo 400 L. Lahko da je skoraj nov, a slabega dela, izdelek mojstra Skaze. Za pravega čebelarja je tako blago malo vredno in bo dal prednost precej starejšemu panju natančnega dela. Če ga ni mogoče popraviti z majhnimi stroški, je vreden kvečjemu 100 L. Jaz bi ga ne maral niti za tak denar, saj imam dovolj drugih vzrokov za jezo...

Recimo, da je družina v dobro ohranjenem in natančno izdelanem panju. Ne bomo pogrešili, če damo na panj polovico kupne cene za novega, morebiti še nekoliko več, če je sila za panje. Vrednost družine nam pove v glavnem cena medene zaloge, ki smo ji jo jeseni pustili (10–12 kg). Prišteti nam je še vrednost satja. Mlado, nepokaženo satje bomo više ocenili kakor že več let staro in morda še s trovino pokvarjeno. Najmanj, kar lahko za posamezni sat računamo, je toliko, kolikor znaša cena za eno satnico.

Pa napravimo račun! 12 kg medu (zimsko zaloga!) 840 L, 9 satov po 8 L = 72 L, panj (povprečno) 150 L. Toliko je bil panj že jeseni vreden ne glede na čebele, če je bilo v njem 12 kg medu. Kaj pa čebele z matico vred? Tudi te ima čebelar pravico zaračunati, saj je tvegat vso zimsko zalogo, da jih je spravil skozi zimo.

Če bi bil panj izgubil matico, bi mu jo moral nadomestiti. Navzlic temu bi družina oslabela ali pa morda postala že preje grizava. Pravično je tedaj, da pribijemo za družino še vsaj 150 L.

Ce zahtevamo aprila meseca za močnega plemenjaka z mlado matico in dobrim satjem ter v dobrem A. Z. panju 1200 L, ni cena pretirana. Toliko je vreden, popustimo pa še vedno lahko, zlasti pri kupčijah med prijatelji ali dobrimi znanci. Mladini, ki kupuje svoj prvi panj, za katerega je denar dolgo zbirala, bomo še posebno naklonjeni. Spomnimo se na svoja mlada leta, kako težko in počasi je lezel skupaj denar za kako reč, ki smo si jo prav posebno želeli.

Matica je spomladi vredna najmanj 150 L, družina na 9 satih, brez panja, 900 do 1000 L, na 7 satih 700 L, kranjiček v večjem panju, če je močan in do konca izdelan, povprečno 450–500 L. Za suhe čebele z matico vred lahko zahtevamo jeseni vsaj 50 L. Saj vzamejo za toliko medu s seboj!

Če želi kupec samo panje, ki si jih sam izbere, je cena višja, ker bo gotovo izbral najboljše. Najslabše pa jih prodamo, če nastavi kupec ceno za vse skupaj ali pa kadar silimo s čebelami stran.

Po sklenjeni kupčiji naj kupec čebele kmalu odpelje. V nobenem primeru ne prevzemimo potem odgovornosti zanje. Večkrat se pripeti, da pride kupec šele čez mesece ponje. Take kupčije niso zdrave in vodijo včasih da sporov.

Tri matice v eni družini. Že ponovno in ponovno smo v SČ lahko brali o kakem panju, ki je imel dve matici hkrati, največkrat staro matico in še neizprašeno mladico. To se pripeti vselej, kadar panj prelega, bodisi zaradi izpranosti ali ostarelosti matice, bodisi da je izprašena matica iz kakršnega koli že vzroka nesposobna vršiti svoje materinske dolžnosti v polni meri.

Ko se mladica opraš, ne odstranijo čebele stare matice takoj. Včasih jo pustijo pri življenju še več mesecev. Znani so primeri, da jo odpravile šele prihodnjo pomlad. Edinstven primer pa se je pripetil čebelarju Janku Babniku na Viču pri Ljubljani. Letos, pred kakšnimi dvema mesecema, je pregledoval neki panj. Našel je v njem staro matico s pristrizanimi krili, kmalu nato pa še mlado neizprašeno. Panj je prelegel. Ko je družino še nadalje pregledoval, je nemalo začuden opazil na nekem satu še eno matico s pristrizanimi krili. Ves osupel je ponovno pregledal prejšnje sate, da se prepriča, ali je pri prejšnji matici prav videl, da ima pristrizena krila. Dognal je, da ga oči niso varale: panj je imel tri matice, dve spraseni s prerezanimi krili in mladico. To zanimivost je seveda pokazal svojemu čebelar-skemu naraščaju. Potem je bilo mnogo uganjanja, kako je kaj takega mogoče, vendar nihče ni mogel rešiti te uganke.

Samo dvoje je mogoče. Kak panj je rojil in je matica s pristrizanimi krili padla na tla ter na kak način prilezla do najbližjega žrela in se vtihotapila v panj. Čebele so bile dobrovoljne in so jo pustile živo. Ker pa g. Babnik možnost rojenja zanika, ni mogla tuja matica priti v dotični panj drugače, kakor da jo je čebelar sam nehote in nevede prenesel s satom vred. V panju je nastalo nenormalno stanje, katerega so se čebele zavedale. Da bi mu napravile konec, so izporedile mladico. Tako si jaz to

stvar predstavljam in mislim, da je kaj drugega nemogoče.

Zelo všeč bi nam bilo, če bi tudi g. Babnik povedal, kaj misli o vsem tem.

Prof. dr. Enoch Zander, vodja znanega čebelarškega zavoda v Erlangenu na Bavarskem, je slavil dne 19. junija t. l. svojo sedemdesetletnico.

Dr. Zander je brez dvoma eden izmed najpomembnejših nemških čebelarških raziskovalcev. Njegovo znanstveno delovanje je zelo obsežno in mnogostransko. Njegova književna dela, dobro znana tudi pri nas, so zgledna, polna novih kačipotov in se odlikujejo po jasnosti, tudi laiku lahko razumljivem podajanju znanstvene snovi. Njegov priročnik čebelarške vede obsega v glavnem sledeča posamezna dela: Bolezni in škodljivci odraslih čebel, Bolezni čebelje zalege, Telo čebele, Življenje čebele, Čebelarjenje, Med, Analiza obnožine (Krankheiten u. Schädlinge der erwachsenen Bienen, Die Brutkrankheiten, Der Bau der Biene, Das Leben der Biene, Die Zucht der Biene, Der Honig, Pollenanalysen — trije zvezki!). Posebno se je proslavil z odkritjem povzročitelja nosematoze, nosema apis. Tudi glede vzreje matic je nakazal nemškemu čebelarjem nova pota. Na njegovo pobudo so začeli na debelo vzrejati črno švicarsko čebelo plemena Nigra, obenem pa onemogočili dovoz čebele iz drugih držav. Naši sivki ni bil naklonjen. Značilne sledove krvi kranjske čebele pri večini čebeljih družin v Nemčiji je označil kot „znamenje Kajna“. Vendar je proti koncu svojega izredno plodovitega dela na čebelarškem znanstvenem polju doživel, da se je naša čistokrvna siva čebela — plemena Sklenar — navzlic njegovemu prizadevanju po izločitvi iz vzreje vsespovsod uveljavila in v mnogih predelih Nemčije spodrinila črno čebelo. Skoraj polovica plemenitih postaj je prirejena za sivo pleme!

Izvleček v slovenskem jeziku iz dr. Zandrove knjige „Der Bau der Biene“ je priredil pokojni Martin Humek in objavil v 24. letniku SC. To delo je kasneje upošteval prof. J. Verbič pri sestavku „Čebelna družina in njeno udejstvovanje“ v Jugovi knjigi „Praktični čebelar“.

O medenju ajde imamo od docenta dr. G. Goetzeja v Landsbergu nekoliko zanimivih ugotovitev, ki so vredne, da jih objavi tudi SC. Preiskal je 100 ajdovih cvetov dne 3. 7. 1929 med 8. in 10. uro pri 16° C in našel v tej množini sledeče količine medecine:

pri ajdi na peščeni zemlji	26,94 mg,
„ „ „ ilovnati zemlji	14,70 mg,
„ „ „ barjanski zemlji	16,06 mg,
„ „ „ peščeni ilov. zemlji	7,50 mg.

Glede medenja o raznem času je dognal, da je bilo medecine v 100 cvetih: med 8,15 in 9 h pri 14° C 38,2 mg, med 12,50 in 13 h pri 18,5° C 36,2 mg, dne 3. 8. 1929 pa med 8,36 in 9 h pri 17° C 24,4 mg, med 12,00 in 13,00 h pri 21° C 8,1 mg.

Dr. Goetze pravi, da zračna vlaga močno vpliva na izdatnost medenja ajde.

K temu pristavljamo z naše strani, da so že naši čebelarji pradedje dobro vedeli, kakšno vreme je za medenje ajde najboljšo. Noči morajo biti tople, tako tople, da človek pod rjuho spi — so rekli. Zjutraj mora biti megla in rosa, čez dan zelo topla, a ne prevročje. Posebno imenitni so mirni, soparni dnevi, ko je nebo prav

nalahko pooblačeno, a samo toliko, da sonce še lahko sije izza oblakov. Hud južni veter in podsončnik pomenita smrt za pašo, ravno tako burja in hladno vreme sploh. Naj bo čez dan še tako topla, mrzle noči onemogočijo tvorbo medecine. Zapomnimo si, da čebele dopoldne poberejo tisto medecino, ki so jo medovniki v cvetih izločili čez noč.

Toplo severno vreme brez vetra ne vpliva na medenje ajde tako porazno kakor vetrovno južno, toda noči morajo biti tople. Kadar se pa po dežju pokažejo pobeljeni vrhovi naših planin, takrat zbogom paša! Zemlja ne sme biti niti premokra, niti presuha. Medenje pa mnogo bolj zavira prevelika zemeljska vlaga kakor nekoliko suše. Četudi ajda popoldne malce zvane, da je le čez noč dovolj rose, pa čebelice dopoldne berejo, da je veselje.

Ob slabi paši berejo čebele le kako dobro uro, ob dobri paši ves dopoldan. Kadar je pa medenje posebno močno, potegne paša tudi do tretje ure, kar smo že večkrat opazovali na Štajerskem.

Pa še nekaj naj pri tej priliki omenim, toda bolj v zabavo našim bralcem. Pri nas velja ajdovec kot najboljši med za domače pecivo in za medicinske testene izdelke. V nekem nemškem čebelarškem časopisu sem pa nedavno bral, da so ga dali kemiki v preiskavo, ali je zdrav za ljudi in za čebele, oziroma ali ne vsebuje morda kake strupene snovi. Kemiki so med resnično preiskali in našli vse v redu, samo okus ni godil njihovemu jeziku. O, če bi poznali našo medeno potico, bi bili drugačnega mnenja! Potem bi mu gotovo dali vse drugačno izpričevalo, morda celo odlično.

Zanimive razlike v donosu panjev. Letos sem oskrboval čebele — ostanek čebelarstva — nekega čebelarja, ki so mu lani tatovi izropali domala vse panje, tako da mu jih je od 36 ostalo samo sedem. Ne bom popisoval, kako je bilo z njimi do bere na otavi. Omenjam samo, da v začetku julija ni bilo v nobenem panju več kakor za dva, tri dni živeža. Šele na otavi in prašni ajdi (!) ter na sončnicah so nekaj nabrali, a premalo za zimo.

Pri zazimovanju sem dognal, da imajo skoraj vsi panji po 5 kg zimske zaloge premalo. Samo eden je bil izjema, nabral je 8 kg čez potrebo in s tem daleč prekosil vse druge.

Ta velika razlika me je zelo presenetila, ker je pri tem panju nisem pričakoval. Družina je sicer močna, ne prekaša pa v tem pogledu drugih toliko, da bi ji dajal prvenstvo. Prezimila je na samem sladkorju brez trohice obnožine, kazala vso zimo in daleč tja v pomlad nekaj čuden nemir, tako da sem jo ponovno pregledal, ali je glede zalege v redu. Jeseni pa v primeri z drugimi toliko bogastvo v satju!

Za vzrejo matic so ravno take družine pomembne. Čim jo doženemo, jo moramo stalno več let opazovati. Če ohrani tudi potomstvo vse dobre lastnosti matičnega panja, smo končno našli družino, ki spada na plemenilno postajo.

Omenjeno družino nameravam zasledovati, da vidim, ali je zlato ali „muha enoletnica“. Bom že ob svojem času poročal, kako in kaj.

Uboge čebele! Čebelarškemu znanstveniku dr. Böttcherju v Erlangenu se je končno posrečilo sestaviti pripravo, s pomočjo katere je mogoče avtomatično osmukati vso obnožino, ki

jo prinesejo čebele s paše domov. Pripravo potrjuje čebelar pred žrelo. S paše vračajoče se čebele morejo v panj le skozi posebne luknjice, ki so ravno tako velike, da gre čebela skoz, obnožino pa pri tem osmučejo z nožic posebni zobje, ki so napravljeni pri vsaki luknjici. Obnožina pada v podstavljeno posodo, ki jo čebelar od časa do časa izprazni. Potem jo primerno konzervira ter porabi, kadar se mu zdi primerno.

Izumitelj pravi, da so imeli čebelarji doslej velike težave z nabiranjem obnožine, ki je čebelarjem zelo potrebna zlasti v zgodnji spomladi, ko je v naravi še ni, v panjih pa tudi ne. Zavaljo tega je razvoj čebeljih družin prepočasen, zlasti za tiste kraje, kjer imajo čebele dobro zgodnjo spomladansko pašo n. pr. na repici. Zaradi pomanjkanja obnožine se ne morejo panji pravočasno razviti, tako da bi bili že v začetku aprila na višku in da bi potem mogli s pridom izkoristiti zgodnjo pašo. S samim medom jih ne bomo prisilili k naglejšemu in obilnejšemu zaleganju, treba je tudi obnožine, ki jo bo odslej čebelar „prideloval“ po mili volji. Grabljice bodo delale zanj avtomatično. Ali razumete: avtomatično... Dr. Böttcher je je pridelal v enem letu 16,7 kg.

Ta priprava utegne biti velikega pomena za evropsko propadajoče čebelarstvo. Čez poletje čebele obnožine itak ne potrebujejo, saj ni v panjih nobene zalege... Zato jo je treba takrat nasukati in dati panjem spomladi, ko so tudi brez zalege... Čez leto so lahko brez obnožine, saj imajo med, zalege pa je itak včasih preveč, tako da se z vsemi štirimi trudimo, kako bi jo omejili... Sedaj nam ne bo treba več predstavljati. Panjem bomo nastavili „nagobčnike“, ki bodo avtomatično delali za nas in za zalego v prihodnji pomladi. Če je že vse racijonirano, naj bo še čebelji kruhek. Nobene izjeme!

Če resno govorimo, bi pri nas taka priprava dobro rabila samo ob cvetu pravega kostanja, pa še to le kako leto, ko je je v resnici preveč, tako da jo čebele odlagajo celo v medišču, ker spodaj ni prostora. Dvomim pa, da bi tudi sicer kdaj morali operirati z osmukovalcem za obnožino — brez škode za čebeljo družino. Če je je v panjih kdaj pa kdaj nekoliko čez dnevno potrebo, zgine kmalu kakor kafa, ker sledijo izdatnejšim pašam slabi časi, ko čebele nekaj časa ne dobe v naravi obnožine niti za vsakdanjo potrebo. Takrat črpajo iz starih zalog, če pa teh ni, prenehajo množiti zalego.

Ne rečem, da bi osmukovalec ne imel pomena za posamezne redke kraje, n. pr. tam, kjer je obnožine v resnici čez mero. Toda takih pasišč jaz ne poznam. Zato sem mnenja, da ga bomo pri nas lahko pogrešali. Bati se je tudi, da bi ga čebelarji zlorabljali in uganjali z njim eksperimente na veliko škodo panjev.

Kako je z donosom medu pri panjih, ki imajo nastavljene osmukovalce, izumitelj ne poroča. Pristavlja samo, da je na nadaljne izkušnje treba še počakati... Pa naj zavaljo tega potrpe še naši čebelarji!

Še o sončnicah. Letos smo lahko opazovali, kako medovita je ta rastlina. Kjer je je bilo kaj več, se je panjem jeseni poznalo, da so imele čebele na njej dobro bero. Na žalost smo pa opazovali, da ima tudi svojo senčno stran. Cvetovi so zelo lepljivi, kar škoduje čebelarjem v toliki meri, da se prav naglo obrabijo, izgube dlačice in zgodaj odmrjejo. Izredno mnogo jih ostane na rastlinah tudi čez noč. Kaj je vzrok temu, še ne vemo. Videli smo pa, da je žival zjutraj vsa onemogla. Vzleteti ne more, in če se steblo samo nekoliko zamaje, popadajo vse te čebele na tla, posebno ob vetrovnem vremenu. Na posameznih sončnicah sem jih našel zjutraj 3—12.

Čebele gredo zjutraj najprvo nad sončnice. Domov se vračajo, dokler je še rosa, vse rumene od cvetnega prahu, prav kakor z buč. Ko sonce posije in posuši roso, niso po dlačicah nič več naprašene, marveč prinašajo obnožino lepo zbrano v koških na nogah.

Cvetni prah je nekoliko svetlejši od bučnega, vendar pa ne toliko, da bi barva ne premetila očesa manj kritičnega opazovalca, zlasti kadar imajo čebele cvetni prah samo po dlačicah, ne pa tudi v koških.

Uporaba trotjega sataja v medišču ni v nobenem primeru umestna. V letošnji 9—10 št. SČ sem med Drobirjem opozoril, kaj pomeni trotovina v medišču za matico. Je pa še drug razlog, ki govori zoper uporabo trotovine v medišču. Marsikomu se zdi škoda lepega mladega sataja, ki ima v spodnjem delu same trotje celice. „Za medišče bo že dober“, si misli in ga tam namesti. Če paša ni posebno močna, bo čebelar zastonj čakal, kdaj bodo čebele trotje celice napolnile z medom. Našel bo zgornji del sataja s čebeljimi celicami lepo zanešen z medom, trotovino pa prazno, a lepo osnaženo in pripravljeno za zaleženje. Le ob posebno dobri paši, ko zmanjka končno praznih čebeljih celic, napolnijo čebele tudi trotovino. Koliko pa je takih letin, da bi se to zgodilo? Medišče pri A. Ž. panju je določeno za shrambo večje količine medu, za katero ni v plodišču, ko je družina na višku razvoja, dovolj prostora. Kdor tlači gor trotje satja, ovira s tem čebele in škoduje zavaljo tega tudi samemu sebi.

Čim opaziš pri svojih čebelah kako bolezni — gnilobo, nosestavost — sporoči to takoj domači občini in SČD, da ti pošlje strokovnjaka na pomoč.

Vodja Društvene čebelarne: Adolf Arko, Ljubljana, Strelška ulica 20. — **Vodja zavarovanja proti kužnim boleznim:** Anton Stefancioza, Ljubljana, Gluhonemnica. — **Čebelarske opazovalnice vodi urednik SČ.**

Herausgeber — Izdajatelj: Slovensko čebelarsko društvo v Ljubljani. — Schriftleiter — Urednik: Avgust Bukovec, Ljubljana, Gruberjevo nabrežje 14. — Uprava in društvena pisarna: Ljubljana, Tyrševa cesta 21, telefon 35-45, števil. ček. računa 11.066.

Članarina (naročnina) znaša letno 50 L, za inozemstvo pa 40 L.

Für — Za: J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani: V. Jeršek.